

A History of Promoting Study Induction

Document Type: Research Paper

Azadeh Namdari

***Corresponding author:** Msc, Department of Knowledge and Information Science, University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: azadehnamdari6626@gmail.com

Abdolhossin FarajPahlu

Professor, Department of Knowledge and Information Science, University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.
E-mail: Farajpahlu@scu.ac.edu

Abstract

Purpose: The purpose of this study is to provide definitions, views and backgrounds in the field of promoting study induction and the background of foreign and domestic research to review the status of studies and to help promote the development of study induction in this field in Iran by making suggestions.

Methodology: This research has been done by reviewing various articles in the field of study. And its review also indicates the fact that by using the library study method while evaluating the current situation of book reading using the library method and reviewing various articles in internal and external sources, indicators and executive recommendations will be obtained from it.

Findings: Studies in the field of study can be divided into study background, preliminary studies, sociology of study and management of study materials, study of special people and electronic study. Studies that have examined e-study information can be divided into three categories: 1. Personal study management of individuals 2. Comparison of print and e-study management with written 3) Tools used in study management, and research conducted solely by surveying and Describe the current situation.

Conclusion: In compiling this research, promoting the induction of reading sense has been used and its manifestation has been considered and helps the supervisors of relevant reading and book institutions to use reasonable relationship and cause and effect in promoting the promotion of reading in related institutions in promoting the promotion of reading sense. Pass it on to the reader. Considering that the tendency of people to study and read books to promote reading culture and reading strategies to promote it, strategies to promote reading culture and reading strategies to promote culture have studied the effect of reading on other learning in the educational program and reading culture.

Keywords: Induction Promotion, Study Sense, Study, Study Management, Study Promotion, Individual Study Promotion, Study Research, Individual Study Management.

Citation: Namdari, A., & Farajpahlu, A. H. (2021). A History of Promoting Study Induction *Knowledge and Information Management*, 7(4), 61-80. (In Persian)

(DOI): 10.30473/mrs.2022.60958.1483

Quarterly Journal of Knowledge and Information Management

Vol 7, No 4, (Series 28), 2021, (61-80)

Received: (21/09/2021)

Accepted: (2022/04/19)

Copyrights

© 2022 by the authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)

پیشینه ارتقای القای مطالعه

نوع مقاله: پژوهشی

آزاده نامداری

*نویسنده مسئول: کارشناس ارشد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

E-mail: azadehnamdari6626@gmail.com

عبدالحسین فرج پهللو

استاد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

E-mail: farajpahlu@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش: هدف پژوهش حاضر آن است که ضمن ارائه تعاریف و دیدگاه‌ها و پیشینه‌های موجود در حوزه‌ی ارتقای القای مطالعه و پیشینه پژوهش‌های خارجی و داخلی وضعیت مطالعات را بررسی و با مطرح کردن پیشنهادهایی به ارتقا و پیشرفت القای مطالعه در این حوزه در کشور ایران کمک نماید.

روش‌شناسی پژوهش: این پژوهش با مرور نوشتارهای مختلف حوزه مطالعه انجام شده است و مروری بودن آن نیز بیانگر این واقعیت است که با استفاده از شیوه مطالعات کتابخانه‌ای ضمن ارزیابی وضعیت موجود کتابخوانی با استفاده از شیوه کتابخانه‌ای و مرور نوشتارهای مختلف در منابع داخلی و خارجی شاخص‌ها و توصیه‌های اجرایی از آن به دست خواهد آمد.

یافته‌ها: پژوهش‌های حوزه مطالعه را می‌توان به پیشینه مطالعه، مطالعات اولیه، جامعه‌شناسی مطالعه و مدیریت مواد مطالعه، مطالعه افراد خاص و مطالعه الکترونیکی تقسیم کرد. مطالعاتی که اطلاعات مطالعه‌ای الکترونیکی را مورد بررسی قرار داده‌اند و در سه دسته جای داد ۱- مدیریت مطالعه شخصی افراد ۲- مقایسه مدیریت مطالعه الکترونیکی چاپی با مکتوب ۳- ابزارهای به کار رفته در مدیریت مطالعه، است. در تدوین این پژوهش ارتقای القای حس مطالعه به کارگیری و نمود آن لحاظ گردیده است و به سرپرستان نهادهای ذی‌ربط مطالعه و کتاب کمک می‌کند که در پیشبرد ارتقای القای حس مطالعه از ارتباط معقول و علت و معلولی در صعود ارتقای مطالعه در نهادهای مرتبط استفاده کنند.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به این که میزان گرایش مردم به مطالعه و کتابخوانی برای ارتقای فرهنگ مطالعه و کتابخوانی راه کارهای ارتقای آن بررسی، راه کارهای ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی، راه کارهای ارتقای فرهنگ تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی و فرهنگ‌سازی مطالعه را بررسی کرده است.

واژه‌های کلیدی: ارتقای القا، حس مطالعه، مدیریت مطالعه، ارتقای مطالعه، ارتقای مطالعه فردی، پژوهش‌های مطالعه، مدیریت مطالعه فردی.

استناد: نامداری، آزاده و فرج پهللو، عبدالحسین (۱۴۰۰). پیشینه ارتقای القای مطالعه، مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی، ۷(۴)، ۶۱-۸۰.

Copyrights

© 2022 by the authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)

(DOI): 10.30473/mrs.2022.60958.1483

فصلنامه مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی

سال ۷، شماره ۴، (پیاپی ۲۸)، ۱۴۰۰ (۸۰-۶۱)

تاریخ دریافت: (۱۴۰۰/۰۶/۳۰)

تاریخ پذیرش: (۱۴۰۱/۰۱/۳۰)

مقدمه

وقتی سخن از مطالعه به میان می‌آید تصویری از کتاب، مجله، روزنامه یا دیگر مواد چاپی در ذهن نقش می‌بندد. حتی گاهی واژه مطالعه مترادف با واژه کتاب‌خوانی تلقی می‌شود. گرانش به کتاب و مطالعه از عوامل مهم رشد جوامع و میزان دستیابی به اطلاعات از مؤلفه‌های توسعه ملی قلمداد می‌شود (غیوری، ۱۳۹۸).

جهان در سده گذشته شاهد رشد هر روزه اطلاعات و دانش در حجم منابع مطالعه‌ای بوده است؛ به نحوی که منجر به افزایش حجم منابع اطلاعاتی و منابع مطالعه‌ای شده است. سرانجام افراد را با شرایطی روبه‌رو ساخته است که با افزایش حجم آن باید قادر به تشخیص نیاز مطالعه‌ای خود باشند به این معنا که بتوانند مطالعه موردنیاز را در میان انبوه مطالعات موجود به شیوه مفیدی کنکاش و بهترین و مرتبط‌ترین منابع اطلاعاتی را بازیابی و گزینش کرده، سپس آن‌ها را به روش‌های متنوع به مجموعه مطالعاتی خود وارد کنند به همین دلیل می‌توان گفت، مجموعه مطالعه شخصی اشخاص یک محیط مطالعه‌ای پویا است که به صورت مداوم اطلاعات در حال تولید، مصرف و بازتولید است و همیشه بر حجم اطلاعات قبلی اضافه می‌شود (خسروی، ۱۳۹۸).

قبل از پرداختن به مفهوم ارتقای القای^۱ مطالعه لازم است که بین مفهوم عامیانه و روزمره القای مطالعه با مفهوم حرفه‌ای و هدفمند آن تفاوت قائل شد. دگرگونی حجم اطلاعاتی که انسان در زندگی روزمره خود با آن مواجه است باعث شده است تا افراد نتوانند برای جمع‌آوری این اطلاعات به حافظه خود اتکا کنند؛ به این ترتیب افراد برای این که قادر باشند استفاده مفید و ثمربخش و کارایی از مطالعه خود داشته باشند، نیازمند بهره‌گیری از مجموعه فعالیت‌هایی به نام فعالیت‌های مدیریت مطالعه هستند که بتوانند مطالعات را کنترل کنند که در محل و به وقت موردنیاز قابل به‌کارگیری باشد. لذا، ضروری است تا افراد همیشه درصدد پیشرفت فرایندها و مراحل مدیریت مطالعه خود باشند. به‌طور کلی، مدیریت مطالعات تأثیر انکارناپذیری بر مدیریت زمان و وقت دارد و موجب صرفه‌جویی در هزینه ارتقای کارایی اشخاص در برقراری ارتباطات علمی داخل و خارج کشور و نیز موجب مدیریت بهینه و سودمند مسائل کاری و شخصی خواهد شد و در ادامه موجب پیشرفت میزان مطالعه، ارتقا و پیشرفت آموزشی، دستیابی سریع‌تر و راحت‌تر به منابع مطالعه و

سرانجام موجب ارتقای کارایی و پیشرفت خواهد شد و توفیق اشخاص را فراهم می‌آورد (غیوری، ۱۳۹۸).

لذا، از نظر این پژوهشگر، در حال حاضر مسئله اصلی در این رابطه پی بردن به وضعیت ارتقای القای مطالعه است این امر باید در سطوح مختلف تحقیقات پژوهشگران بررسی شود. تا به دنبال آن بتوان موضوع پیشینه ارتقای القای مطالعه را دنبال کرد اهمیت انجام این پژوهش در این است که با بررسی نحوه استفاده از مطالعه می‌توان به خلأهای موجود در زمینه ارتقای القای مطالعه و زمینه‌های ارتقا و رشد مطالعه پی ببریم.

این پژوهش بر آن است تا بتواند سهمی ولو اندک در پرداختن به این زمینه داشته باشد درواقع، این پژوهش بر آن است تا با بررسی پژوهش‌های مختلف مشخص کند که ارتقای القای مطالعه در چه سطحی قرار دارد. و به فراخور نتیجه حاصل از این بررسی به شناسایی مشکلاتی که در القای مطالعه خویش با آن‌ها مواجه هستند پرداخته شود و ضمن شناخت نقاط ضعف نسبت به تقویت آن‌ها اقدام شود.

بنابر موارد گفته شده مسئله پژوهش حاضر از نظر پژوهشگر این است که چگونه ارتقای القای مطالعه قادر است سهم نظری و روش‌شناسی خود را با توجه به متفاوت بودن در حوزه مطالعه با سایر علوم، در میان مطالعه‌گران اعمال کند. چون اگر نحوه به‌کارگیری مطالعه در میان افراد مطالعه‌گر سیر و روند کاملی نداشته باشد. تبعات چشمگیری را از نظر نحوه سازمان دادن مطالعه خواهد داشت و در نهایت ارتقا و رشد مطالعه با لطمه و آسیب مواجه خواهد شد.

با وجود آن که ایران امروزه در میان کشورهای جهان سوم روند روبه رشدی را در افزایش حجم منابع اطلاعاتی داشته است، کشوری فرهنگی محسوب می‌شود؛ اما همواره در گزارش‌های آماری به میزان پایین مطالعه در میان مردم و فقر مطالعاتی اشاره شده است که یکی از علل اصلی آن بی‌توجهی به آموزش صحیح مطالعه و ایجاد انگیزه مطالعاتی است (رحمانی، ۱۳۹۴).

نوشته‌های فراوانی می‌توان یافت که به اهمیت مطالعه، وضعیت خوب مطالعه در جوامع دیگر و وضعیت بد مطالعه در جامعه ما پرداخته‌اند (شکوهی، ۱۳۹۶). اما انگیزه و هدف مطالعه به‌طور دقیق و جدی کمتر مورد بررسی قرار گرفته است (حری، ۱۳۸۵).

در این راستا برای رسیدن به هدف‌های پژوهش پرسش‌های زیر مطرح است؟

مطالعه برای آنان نمایان شود. چون افراد برای انجام اموری که برایشان سود و فایده دارد تلاش بیشتری می‌کنند. شاید مؤثرترین نقش نهادهای مسئول در امر ترویج مطالعه را بتوان همین تغییر نگرش نسبت به مطالعه، جهت دادن باورها به سمت سودمندی آن و شناخت ارزش‌های مطالعه دانست.

با توجه به آمارهای موجود در مطالعات پژوهشگرانی مانند (اکبری، ۱۳۸۹)؛ (صبایی و بزرگ‌منش، ۱۳۸۲)؛ (سالاری و همکاران، ۱۳۹۳) مسئله ارتقای القای حس مطالعه می‌تواند یکی از راه‌های بهبود آموزشی محسوب شود که توجه به آن می‌تواند جوابگوی بسیار مؤثری در رفع خلأ و چالش‌های آموزشی باشد. متأسفانه این واقعیت تلخ در کشور ما وجود دارد که میزان مطالعه بسیار پایین است و ما از این نظر در ردیف کشورهای رده پایین هستیم با توجه به پژوهش‌های (قناویزی و داور پناه، ۱۳۸۵)؛ (امانی، ۱۳۷۵)؛ (اباذری، ۱۳۷۳) و همچنین با گذری بر وضعیت موجود در پژوهش‌های مربوط به مطالعه و ارتقای میزان مطالعه و کلیه این بررسی‌ها پرداختن به موضوع پژوهش با عنوان ارتقای القای حس مطالعه گواهی این مسئله بوده است. عوامل زیادی در این امر مؤثر می‌باشند که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به درصد بالای بی‌سوادی و کم‌سوادی در جامعه اشاره کرد. در این پژوهش فرق القای حس مطالعه با سنجش عوامل مؤثر در مطالعه، میزان و مقدار القا مطالعه در سطوح مختلف و میزان کنترل عوامل القای مطالعه و کاربست مقدار ارتقای آن در میان افراد مطالعه‌گر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در لغت‌نامه دهخدا در تعریف واژه ارتقای القای حس مطالعه چنین آمده است نگرستن به هر چیز برای واقف شدن به آن و تأمل و تفکر و اندیشه نظر به‌دقت، فرهنگستان ایران به‌جای این کلمه بررسی را پذیرفته است (دهخدا، ۱۳۷۷).

روش‌شناسی پژوهش

این مطالعه به شیوه کتابخانه‌ای و با مرور پژوهش‌های مختلف مربوط به حوزه ارتقای القای مطالعه انجام شد. روش پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع تحقیقات مسئله‌دار و از نظر روشی نیز به صورت توصیفی است و راه‌کارهای اجرایی برای ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی را عرضه می‌کند و مروری بودن آن نیز بیانگر این واقعیت است که با استفاده از شیوه مطالعات کتابخانه‌ای ضمن ارزیابی وضعیت موجود کتاب‌خوانی شاخص‌ها و توصیه‌های اجرایی از آن به دست خواهد آمد. جامعه پژوهش شامل کلیه پژوهش‌های ارتقای القای حس مطالعه است. نمونه‌گیری در این پژوهش در یک مرحله انجام

با واکاوی و کاربست چالش‌های مطالعه و بررسی آن‌ها تلاش دارد:

- ۱- یاری‌رسان در جهت بررسی وضعیت ارتقای القای مطالعه در میان مطالعه‌گران باشد.
- ۲- ضمن تأکید بر روش‌های مطالعه و سنجش میزان مهارت و بهره‌مندی افراد مطالعه‌گر از منابع مطالعاتی؛
- ۳- قادر به مطرح کردن جایگاه ویژه مطالعه در تولید دانش و اطلاعات و به‌نوبه خود ارتقا و القای مطالعه در میان جوامع مطالعاتی باشد.

پرسش‌های پژوهش

بنابراین برآیند پژوهش جوابگویی به این پرسش‌ها است:

- ۱- چه تعاریف و دیدگاه‌هایی درباره مدیریت ارتقای القا حس مطالعه وجود دارد؟
- ۲- پیشینه پژوهش در خارج به چه صورت است و وضعیت پژوهش‌های صورت گرفته در ایران به چه صورت است؟
- ۳- پژوهشگران چه موضوع‌هایی را قادرند برای انجام پژوهش انتخاب و به ارتقا و پیشرفت این حوزه مطالعاتی در ایران کمک کنند؟

با توجه به جایگاه ویژه مطالعه در توسعه فرد و اجتماع و تکیه بر پژوهش‌های مقدس جعفری، ۱۳۷۸؛ شکویی، ۱۳۷۱ و اکبری، ۱۳۸۹، علی‌رغم تلاش‌های گسترده در زمینه ارتقای وضعیت آن هنوز در ایران فرهنگ مطالعه از وضعیت مطلوب و رضایت‌بخشی برخوردار نیست و این مسئله‌ای است که ذهن بسیاری از محققان و مسئولان فرهنگی کشور را مشغول کرده است و آنان را به چاره‌اندیشی واداشته است. شاید دلیل اصلی این عدم موفقیت نگاه ساده و اجمالی به فرهنگ مطالعه است. فرهنگ مطالعه مجموعه‌ای از باورها، قوانین و رفتارهای گروه‌های انسانی در رابطه با موضوع مطالعه است (خسروی، ۱۳۹۷). این پژوهش نیز راهی است برای سنجش میزان ارتقای مطالعه افراد، که در اجرای برنامه‌های ارتقای مطالعه نقش به سزایی می‌تواند داشته باشند و فرصتی برای طراحی برنامه‌های بهتر و مفیدتر را می‌تواند فراهم آورد.

با توجه به تعریف پژوهشگرانی مانند: شکوهی (۱۳۷۱)؛ براون (۱۹۸۷)؛ آرای (۱۳۷۹) مطالعه را می‌توان درک مطالب نوشته شده چاپی و الکترونیکی بدون کمک دیگران تعریف کرد. برای این که مطالعه در افراد به صورت یک عادت درآید و انجام آن بخشی از امور روزانه تلقی شود باید باور و نگرش آنان به اعتماد و سودمندی مطالعه جهت پیدا کند و ارزش‌های

را مشاهده کرد. با افزایش به‌کارگیری از عوامل مؤثر بر مطالعه هدر رفت عوامل مؤثر مدیریت وقت حجم عوامل مطالعه‌گر تقویت می‌شوند.

مبانی نظری

تعاریف و دیدگاه‌های ارتقای القای حس مطالعه

فرایند خواندن؛ درک کردن، تداعی و به خاطر آوردن فهمیدن در جهت بازیابی آنچه مطالعه شده است در زمان مناسب می‌تواند روندی از ارتقای مطالعه باشد.

بروان ۱۹۸۷ در مورد ارتقای حس مطالعه معتقد است که عوامل فردی از جمله انگیزش تنها یکی از دلایل فرایند ارتقای مطالعه است (آرایی، ۱۳۹۷).

پژوهشگران مختلفی مانند (شرایدر^۸، ۲۰۱۲؛ رومن و فایور^۹، ۲۰۱۰؛ لاکسمی^{۱۰}، ۲۰۰۷؛ دنت و ویانو^{۱۱}، ۲۰۰۵؛ کلانو و نومن^{۱۲}، ۲۰۰۱؛ کولودژیسکا^{۱۳}، ۲۰۰۰؛ راستین، ۱۳۵۱؛ باب‌الحوائجی، ۱۳۶۶؛ فصیحی، ۱۳۷۲؛ داور پناه؛ امینی، ۱۳۷۷) تعاریف و پژوهش‌هایی در این زمینه ارائه کرده‌اند و در ادامه به برخی تعاریف و دیدگاه‌ها و نظریه‌های مطالعه از دیدگاه صاحب‌نظران و متخصصان این رشته اشاره می‌شود. در شکل ۱ نمایی از راه‌کارهای مطالعه آورده شده است براساس مدل پایین چارچوب راه‌کاری مطالعه را که حاوی راه‌کار زمینه‌ای، محتوایی، مهارتی برنامه‌ای است، تعیین می‌کنند. اما مرزهای مشخصی بین آن‌ها مشخص نمی‌کند. بلکه فرض را بر هم‌پوشانی و نزدیکی میان عناصر مطالعه باهم می‌گیرند.

لذا، نکته حائز اهمیت این است که برای ترویج فرهنگ مطالعه کارآمد، چه راه‌کارهایی اجرایی، عملی، کاربردی می‌توان عنوان کرد. چگونه و با چه راه‌کارهایی می‌توانیم کتاب و مطالعه و فرهنگ آن را ترویج دهیم. فرهنگی که با شیوع دنیای مجازی و مؤلفه‌های قدرت، سرعت، فرصت، ثروت اطلاعات مجاز آسیب دیده است (پستمن، ۲۰۰۴).

گرفت که مرحله اول توصیفی و شامل دو بخش بود مطالعات منابع داخلی و منابع خارجی و جامعه پژوهش را کلیه مطالعه‌گران در حوزه مطالعه تشکیل دادند و در بخش دوم مطالعات انجام شده در حوزه مطالعه در خصوص سنجش مطالعه در مواجهه با میزان ارتقای القای مطالعه در داخل کشور و وضعیت مطالعه بود.

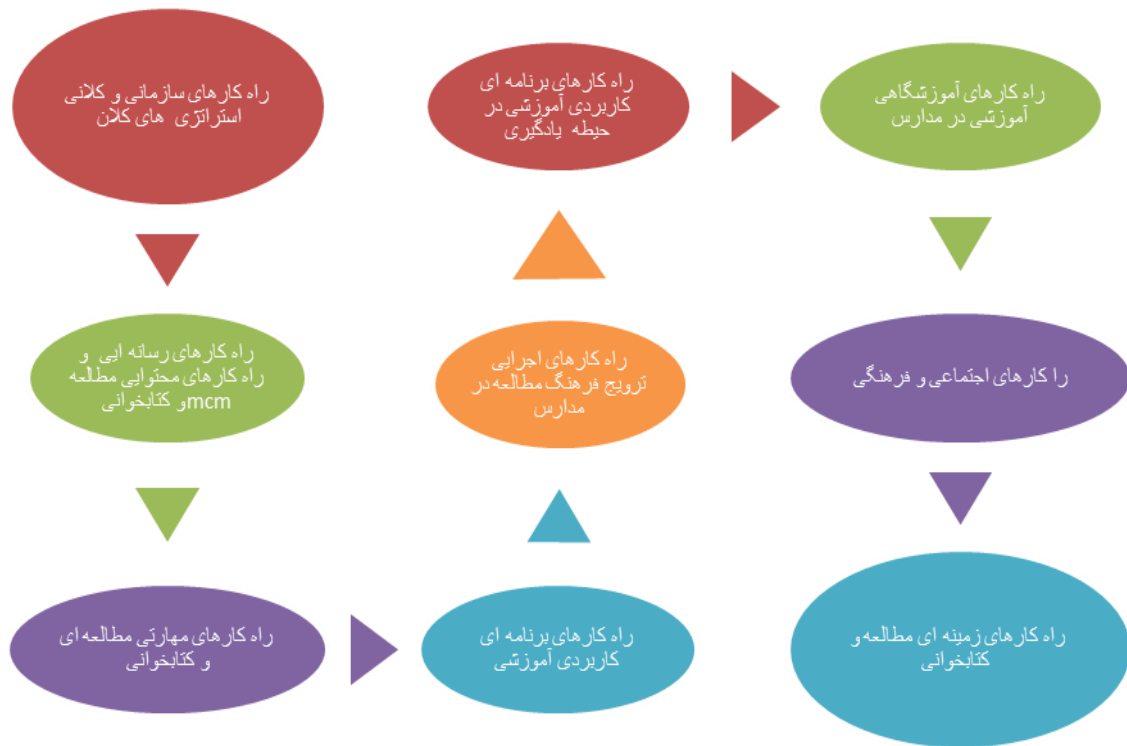
منبع اصلی جمع‌آوری پیشینه‌های غیرفارسی جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی امرالد^۱، ساینس دایرکت^۲، گوگل اسکالر^۳، ابسکو^۴، پروکوئست^۵، گوگل بوک^۶ و ویکی‌پدیا^۷ بود. در جستجوی در این پایگاه‌ها با کلیدواژه‌های مختلفی مانند personal Preferment, Study preferment Study Individual, Management Researchs Study, Information Study Type, Study انجام شد. کلیدواژه‌ها بعد از جستجو و بازیابی مطالب به صورت کل به جزء شامل جستجو در ۵ شاخص مختلف دسته‌بندی شدند.

هم‌چنین پژوهشگر با توجه به نتایج جستجو به صورت بررسی مقالات و پایان‌نامه‌های مختلف در ۵ حوزه مختلف شامل پیشینه مطالعه، مطالعات اولیه، جامعه‌شناسی مطالعه و مدیریت مواد مطالعه، مطالعه افراد خاص و مطالعه الکترونیکی به بررسی و تحلیل یافته‌ها پرداخته‌اند. پس از بازیابی پژوهش‌ها مرتب‌سازی، بارگیری و مطالعه آن‌ها به منابع و مآخذ هر مقاله نیز مراجعه شد و مآخذی که با جستجو به وسیله کلیدواژه در پایگاه‌ها بازیابی نشدند با جستجوی عنوان مقاله بازیابی شده و موردبررسی قرار گرفت از دیگر روش‌های گردآوری اطلاعات، جستجو با نام صاحب‌نظران حوزه مطالعه در فیلد نویسنده در پایگاه‌های اطلاعاتی بود ابزار گردآوری شامل منابع داخلی و خارجی پایگاه‌های اطلاعاتی می‌باشند که در نوشتن پژوهش حاضر بسیار مؤثر بوده است. با بررسی و جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی تعداد ۷۰ مقاله در زمینه مطالعه یافت شد.

در این پژوهش با جمع‌آوری منابع مطالعه فردی و گروهی در پژوهش‌های مختلف در بستر جوامع و سیستم‌های مختلف میزان استفاده از عوامل مطالعه‌گر و تغییرات عوامل دخیل در مطالعه مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به امکانات و تغییرات ایجاد شده در وجود یا عدم وجود عوامل مطالعه، می‌توان گفت تفاوت مقدار و میزان ایجاد شده در متغیرهای مؤثر بر مطالعه

8. Sheraeider
9. Roman & Filor
10. Laksemi
11. Dent & viano
12. Kelano & nomen
13. Kolodjeska

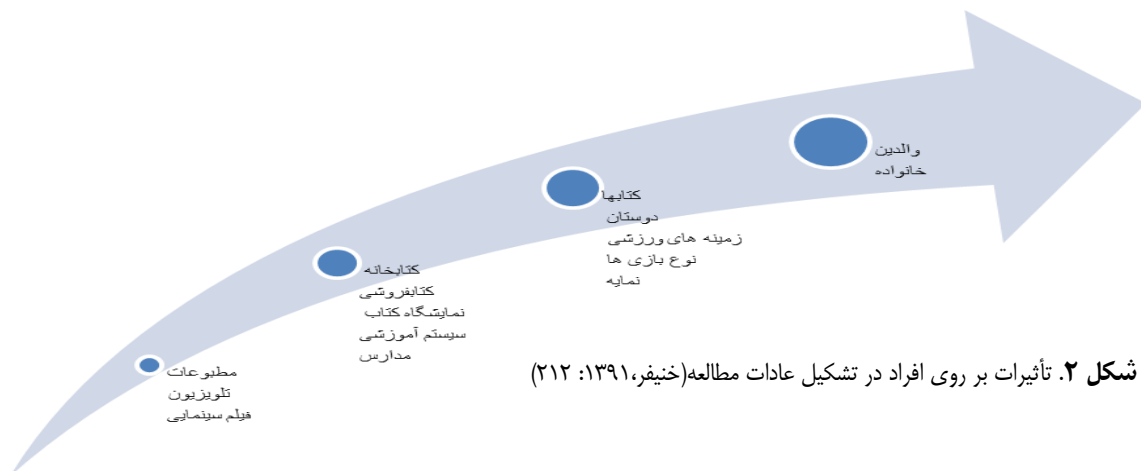
1. Emerald
2. Science direct
3. Google scholar
4. Ebsco
5. Proquest
6. Google book
7. Wikipedia

شکل ۱. راه کارهای اجرایی ترویج فرهنگ مطالعه
خنیفیر (۱۳۹۱). راه کارهای اجرای ترویج فرهنگ مطالعه در مدارس، ۸۹

دیدگاه آن‌ها در مورد مطالعه با دیدگاه پژوهشگری مانند شکوهی که به ترویج و گسترش زمینه‌های مطالعاتی می‌پردازد متفاوت است آن‌ها معتقدند که خوانندگان ساختارهای مطالعه را تغییر می‌دهند پس آن‌ها یک طرح تأثیری از مطالعه بر روی افراد و تشکیل عادات مطالعه ارائه دادند که در شکل ۲ قابل مشاهده است.

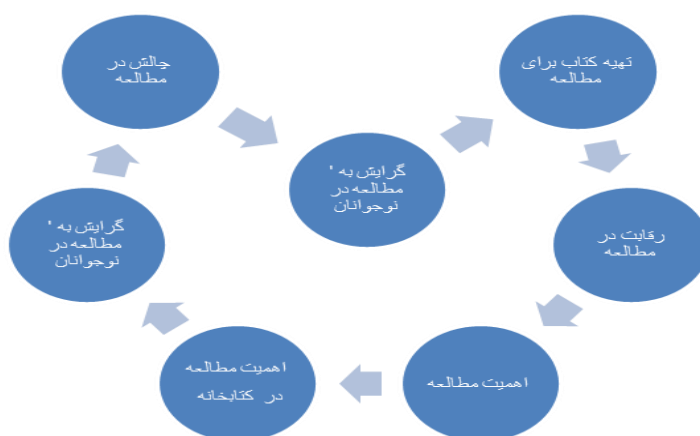
راه کارهای رسانه‌ای خواندن و به خاطر سپاری در قشر بزرگسال بی‌تردید در جوامعی که فرهنگ مطالعه نادری دارند در ایجاد عادت و انگیزه خواندن در قشر نوسودان بزرگسال با دشواری و صعوبت بیشتری همراه است. زیرا تأثیر محیط و دنیای مطالعه برای این قشر ملموس و ارزشمند نیست. و اصولاً ممکن است برنامه‌ریزی مطالعه مواد مکتوب با مقاومت مواجه گردد و با عدم استقبال مواجه شود (خنیفیر، ۱۳۹۱).

شکل ۲. تأثیرات بر روی افراد در تشکیل عادات مطالعه (خنیفیر، ۱۳۹۱: ۲۱۲)

را به‌طور عمیق و پیچیده‌تری مورد بررسی قرار می‌دهد.

شکل ۳ دیدگاهی را مطرح می‌کند که مسئله مدیریت مطالعه

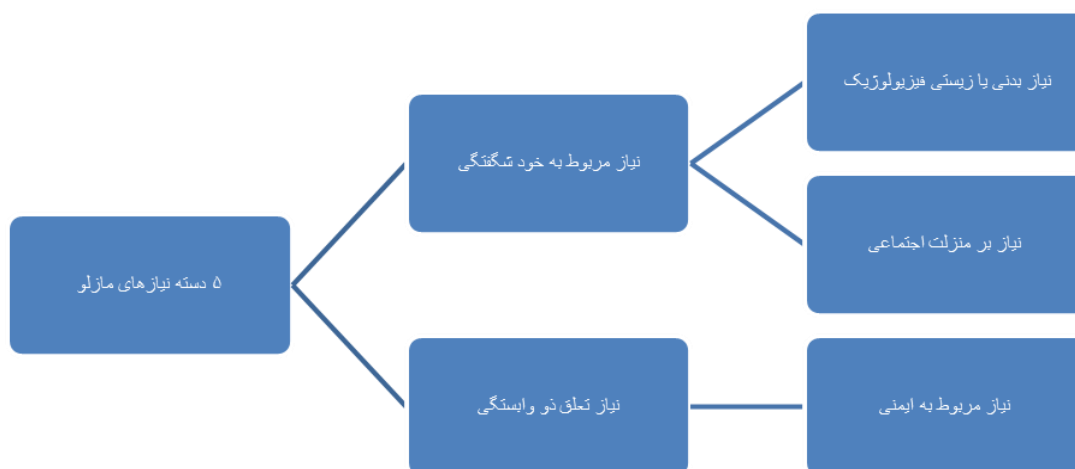

شکل ۳. گرایش به مطالعه در نوجوانان، شکوهی، ص. ۳۴.

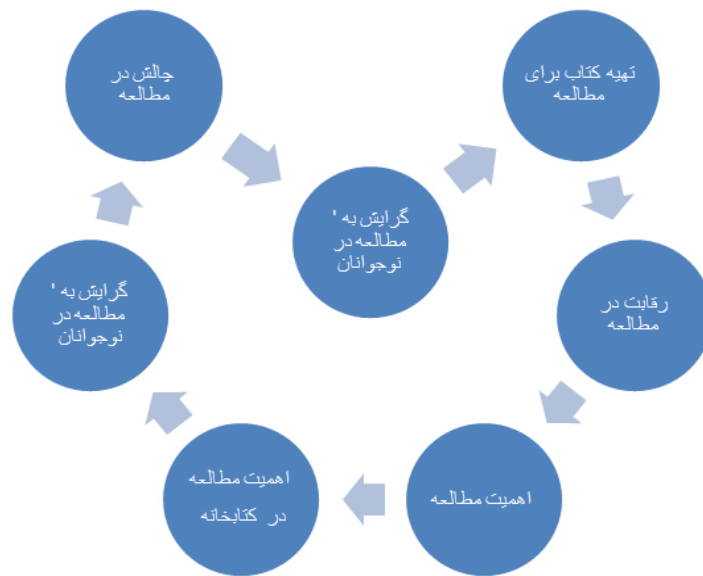
در سال ۱۹۹۰ براساس تحقیقات انجام شده ۱۰/۵ درصد از دانش‌آموزان اظهار داشتند که برای آن‌ها تلویزیون به‌طور کامل جای کتاب را پر می‌کند و در همان سال ۱۵/۵ درصد کامل و ۵۱/۷ درصد به‌طور نسبی تلویزیون را جانشین روزنامه کرده، در مقایسه با فرایند خواندن و بازیابی مطالعه که در دیدگاه سنتی وجود داشت در این دیدگاه فعالیت‌های مطالعه به کوششی گفته می‌شود که به ساخت به‌کارگیری فناوری‌های جدید مطالعه‌گر و نیاز مطالعاتی منجر شد (سامانیان، ۱۳۷۲). نیازمندی‌های مربوط به عادت مطالعه شامل سه مرحله است که عبارت‌اند از توانایی برای خواندن، تسهیلات موجود برای مطالعه، وسایل برای خواندن و مطالعه (همان، ۱۳۷۳). نیاز به مطالعه هم مانند دیگر نیازها جزء نیازهای خود شکفتگی محسوب می‌شود و در رأس هرم قرار دارد.

در شکل ۳ به رابطه میان مؤلفه‌های مطالعه پرداخته شده است که مرحله اول انتخاب منابع مطالعاتی است و رقابت در جوامع مطالعاتی را نشان می‌دهد خصوصاً در جوامع آموزش عالی و اهمیت میزان مطالعه درسی و غیردرسی را نشان می‌دهد و بازهم اخص‌تر می‌شود و مطالعه را در کتابخانه‌ها به‌عنوان محل امنی جهت ترویج نشان داد و سپس چالش‌ها و مشکلات و مزایا و منافع مطالعه را نشان می‌دهد.

کولودزيسکا ۱۳۷۰ در پژوهشی با عنوان «کتابخانه در نظام آموزش و پرورش کیفیت بررسی ساختار آموزش و پرورش لهستان و نگرش دانش‌آموزان نسبت به کتاب‌خوانی» پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد مطالعه کتاب‌ها و ادبیات عمیق نه‌تنها بین دانش‌آموزان عامل مثبتی تلقی نمی‌شود؛ اغلب آن‌ها به یادگیری از طریق فناوری‌های جدید کامپیوتر، تلویزیون و... تمایل دارند و به خواندن کمتر علاقه نشان می‌دهند. ازجمله اشخاصی است که به ساختاربندی و تعریف مطالعه پرداخته است (خنیفر، ۱۳۹۱).

شکل ۴. سلسله‌مراتب نیازهای (مازلو، فصیحی، ۱۳۷۲: ۱۲)

شکل ۵. میزان مطالعه در نوجوانان (باب الحوائجی: ۷۸)

می‌شود. در مجموع از آنجایی که ماهیت مطالعه فرهنگی است و معمولاً تغییر مسائل فرهنگی نیز زمان‌بر مداومت نیاز دارد. فرهنگ مطالعه متشکل از اجزا مختلف عادی و معنوی است. که حلقه‌های منطبق به هم را به وجود آورده‌اند غفلت از هر حلقه این زنجیره باعث ناکامی یا کندی روند ترویج فرهنگ مطالعه و عظیم شدن سایر فعالیت‌های صورت گرفته خواهد شد. این برنامه می‌تواند تحت لوای نهضت مطالعه و کتاب‌خوانی در کشور با حرکت فراگیر پایدار منسجم و هدفمند پیاده شود.

همان‌طور که در بالا بیان شد هریک از پژوهشگران مؤلفه‌های خاصی را برای مطالعه برشمرده‌اند. درواقع، مطالعه را شاخصی متشکل از مراحل مختلفی می‌دانند. لذا، در جدول ۱ مهم‌ترین مؤلفه‌های اشاره شده به وسیله پژوهشگران حوزه مطالعه بیان می‌شود.

مسئلاً فرهنگ مطالعه زمانی در جامعه ارتقا می‌یابد که راه‌کارهای ترویج فرهنگ مطالعه برای کلیه اقشار اجتماعی پیش‌بینی و اجرایی شود. در رابطه با جنبه‌های مورد بررسی در مقوله مطالعه و کتاب‌خوانی در بیشتر مطالعات به بررسی وضعیت منابع غیردرسی دانش‌آموزان، بررسی فرهنگ و عادت مطالعه و راه‌های ترویج آن در جامعه پرداخته شده است. مطالعات پژوهشگرانی مانند (سالاری و همکاران، ۱۳۹۳)، (رضوی و رحیمی دوست، ۱۳۸۵)، (پریرخ و صیادی‌فر، ۱۳۸۸) را می‌توان نام برد. این وضعیت به‌خوبی نشان می‌دهد که پژوهشگران بیشتر پیرامون برخی از جنبه‌های مطالعه متمرکز شده و از مطالعات نظری و بنیادی مطالعه تقریباً غافل شده‌اند. این غفلت از کمیت پژوهش‌های نظری به‌خوبی مشهود است. که اصولی بر مبنای پژوهش‌های نظری است که پژوهش‌های کاربردی بسط پیدا می‌کنند و یافته‌های قابل‌اطمینانی ارائه

جدول ۱. مؤلفه‌های مدیریت مطالعه از دیدگاه پژوهشگران داخلی و خارجی برگرفته از مقاله‌های مختلف

سال	۶۴	۶۵	۶۶	۶۷	۶۸
تعداد عناوین چاپ اول	۱۳۰۱	۲۶۰۳	۲۱۶۵	۲۰۳۹	۳۷/۷۷
درصد عناوین در کل کتب منتشره	۵۷	۵۴/۱	۴۵	۴۸/۳	۴۸/۱
عنوان به ازای هر میلیون نفر	۶۴	۴۲	۴۲	۴۸	۶۹

القای حس مطالعه به‌طور عام، مشخص کردن ارزش و به‌طور ویژه مشخص کردن مقدار موفقیت یک برنامه در جهت وصول به اهداف مشخص شده است، تعریف شده است.

ارتقای القای حس مطالعه به صورت حرفه‌ای باهدف خاص صورت می‌گیرد و لازمه آن گردآوری و سنجش اطلاعات به‌طور شیوه‌مندانه و هماهنگ شده است. در یک فرهنگ لغت

هدف القای حس مطالعه مداومت مطالعه کردن است و بر این اصول القای حس مطالعه را قضاوت در مورد ارزش یا موضوع مورد مطالعه (هر چیزی که موجب القای حس مطالعه می‌شود تعریف می‌کنند (سالاری، ۱۳۹۳).

فرق القای حس مطالعه با مفهوم‌های دیگر سنجش مطالعه

سنجش میزان اندازه مطالعه مانند ارزشیابی القای حس مطالعه، یک واکنش و روند نظام‌مند است که از طریق اصولی صحت آن را می‌شود، بررسی کرد. برای سنجش مقدار مطالعه برخی از ویژگی‌ها مثل: افزایش توانایی مطالعه، افزایش آموزش و تعلیم مطالعه را می‌توان بیان کرد. کاربست مطالعه یکی از وسایل سنجش عوامل دخیل در مطالعه محسوب می‌شود. این اطلاعات را با تکیه به ویژگی‌هایی (میزان رضایت‌مندی از مطالعه، سطح و مقدار مطالعه) می‌شود به دست آورد.

مفهوم سنجش عوامل مطالعه: ارزشیابی بودن عوامل و قابل کنترل بودن عوامل بیان شده است. ارزشیابی میزان سنجیدن عوامل، نتیجه‌گیری از فرایند مطالعه ارزشیابی عوامل و مفاهیم همگی در فرایند مطالعه وجود دارند. در میزان ارتقا در حس مطالعه باید در ابتدا داده‌های لازم را برای تصمیم و بیان در مورد موضوع و عوامل دخیل در مورد ارزشیابی مهیا و بستر سازی شود. و پیشبرد القای حس مطالعه ضرورت اصلاحات در ارتقا آن را نیاز دارد (رضوی و رحیمی دوست، ۱۳۸۵).

پیشینه‌های پژوهش

با گذشت زمان و با محدودیت‌های شناختی بشر و توسعه شکل‌های مطالعه که ناشی از افزایش تعداد قالب‌ها و محمل‌های ذخیره مواد مطالعه‌ای است، کار به‌جایی راه پیدا کرد دیگر بدون استفاده از فناوری‌ها طراحی و منطبق‌سازی ویژگی‌های شناختی انسان در جهت آسان‌سازی مدیریت بر فضای مواد مطالعه‌ای امکان مدیریت دقیق و کارآمد فضای مطالعه میسر نبود.

نخستین بار ویتاوتاس ریشما^۱ عبارت مطالعه را در مقاله خود به کاربرد او در یک بررسی مفصل پیش‌زمینه‌های علایق مطالعه لیتوان را طی سنوات ۱۹۱۸ تا ۱۹۹۰ مورد ملاحظه قرار داده است. ریشما نخستین مرحله را مبتنی بر سال‌های آغازین قرن که احساسات ملی رشد یافت تشخیص می‌دهد. روشنفکران در این دوره نقش عمده در گرایش به مطالعه و

خواندن ایفا می‌کردند مواد کتابی آنتی‌تزاریسم^۲ طرفداران زیادی داشت مرحله دوم از پژوهش و بررسی مبتنی بر دوره ۱۹۱۸ تا ۱۹۴۰ است که جمهوری لیتوانی از نظر استقلال سیاسی و پیشرفت‌های اجتماعی به انضمام مسائل فرهنگی جایگاهی ویژه را در مطالعات خطی به دست آورد و مطالعه برای شهروند مزبور حالتی شایسته یافت. پژوهش‌های گوناگونی در این خصوص بر خواندن در اقشار مختلف صورت یافته که مهارت مطالعه را در این دوره نشان می‌دهد. بالاخره در واپسین دوره تحقیق مطالعه و خواندن در لیتوانی که از ۱۹۴۰ م آغاز می‌شود. استیلای دیکتاتوری در کشور مزبور، جنگ و نهادهای جدید دوره استالینی فرهنگ عامه را به شدت تحت تأثیر قرارداد. مدارس و کتابخانه‌ها در انقیاد قرار گرفت نکات منفی در دست‌یابی به مواد خواندنی فزونی یافت و بالطبع این روند تا سنوات ۱۹۹۵ م به شدت فکر اجتماعی را محدود کرد. متقابلاً هرچند دوره فترت و جدایی ویژه‌ای در طی سال‌های ۱۹۹۵-۱۹۶۴ حادث گردید. لیکن در سال‌های ۱۹۶۴ به بعد جو سیاسی دگرگون شد و تغییراتی مثبت در نهادهای مختلف فرهنگی در ابعاد ملی پدید آمد کتابخانه ملی لیتوانی و مراکزی چند در دانشگاه ویلنیوس همکاری‌های مطلوبی را با توده مردمی پدیدآوردند (شعبانی، ۱۳۸۱).

در سال ۱۹۳۱ داگلاس واپلز^۳ سعی داشت نوعی از بینش مطالعه را تقسیم‌بندی نماید سطح آموزشی، اشتغال، سن مواردی بود که در انتخاب کتاب و توسعه مطالعه مؤثر قرار می‌گرفت پی‌شرط‌هایی که باعث می‌شود مسائل اجتماعی و شرایط فرهنگی بر انتشارات تأثیرگذار باشد در این خصوص عوامل زیادی بر نشر مؤثر می‌شود مثلاً زمینه دموکراسی و حضور حکومت‌ها بر صحنه مواد مکتوب می‌تواند یک عامل فزاینده در جهت گسترش، نشر مواد مکتوب علایق به مطالعه قرار گیرد. خواندن نوعی انگیزه جهت فرد محسوب شده، مطالعه بیان نیازهای اجتماعی محسوب می‌گردد بینش مطالعه را به‌عنوان هدف اصلی مطالعه در نظر گرفت و براساس مقاله خود چهار وظیفه اصلی را که خوانندگان در حین مطالعه باید انجام بدهند به‌صورت زیر معرفی کردند سطح آموزشی، اشتغال، سن، عوامل اجتماعی و فرهنگی (شعبانی، ۱۳۸۱).

جیمز تامپسون^۴ در ساخت کتابخانه‌های عمومی در آمریکا می‌گوید حدود سال‌های ۱۸۲ تا ۱۸۵ دوره رشد کتابخانه‌هایی است که به کارآموزان و افزارمندان اختصاص داشت. این بیان

2. Asendancy

3. Daglas Vapelz

4. Jeams Tampson

1. Vitaotas Rishma

خطامشی بر ارتقا سطح خواندن تقویت قابلیت‌ها و فعالیت‌های منطقه‌ایی به‌منظور از بین بردن هرچه بیشتر موانع موجود بر سر راه گردش جهانی کتاب و توسعه کتاب‌های درسی کتابخانه‌ها و کتاب به‌طور کلی استوار است.

از این رو، حوزه پژوهشی مطالعه با به‌کارگیری از مفاهیم و نظریه‌های حوزه‌های پژوهشی مختلفی مدیریت مطالعه، علم مطالعه، تعامل انسان و مطالعه برای پاسخ‌گویی به چنین نیازی به وجود آمد.

با توجه به هویت میان‌رشته‌ای بودن حوزه مطالعاتی مطالعه، مطالعات در این زمینه صورت گرفته که در هریک به جنبه‌های خاصی توجه و در نتیجه باعث گسترش مطالعات انجام شده در این زمینه شده است در این مقاله امکان بررسی و پرداختن به کلیه پژوهش‌ها میسر نیست.

کوشیده شد مطالعه صورت گرفته شده را در سه بخش مربوط به مطالعات اولیه، مدیریت مطالعات و جامعه‌شناسی مطالعه آورده شود و در نهایت به بررسی وضعیت این مطالعات در ایران و بعد گردآوری پیشینه‌ها پرداخته شود.

مطالعات اولیه

مطالعات اولیه در مورد مطالعه در سال‌های ۱۳۵۱ و ۱۹۱۸ صورت گرفت. از جمله می‌توان به پژوهش‌های راستین و ویتاوتاس ریشما اشاره کرد. بنیاد مطالعه بر مختصات زمان فراغت قرار دارد فراغت با تکامل تمدن قرین بوده و به معنای عناصر آموزشی و رفع خستگی از آغاز انقلاب صنعتی جان گرفت. فرهنگ مطالعه با توجه به زمینه‌های آموزشی در میان جوامع مذکور در قرن ۱۹ نضج یافت. به عبارت دیگر، توسعه لایه قواعد فرهنگ مطالعه در کتابخانه‌های عمومی منجر به توسعه لایه باورها و جلوه‌های فرهنگ مطالعه می‌شود (شعبانی، ۱۳۸۱).

یک بررسی در سال ۱۹۲۹ از نهصد فرد بالغ نشان داد کسانی که بیشتر مطالعه می‌کنند در زندگی اجتماعی و کارکردهای گروهی بیشترین فعالیت را دارند. افراد اهل مطالعه نقش بیشتری در فعالیت‌های اوقات فراغت و سازمان‌های اجتماعی دارند.

پژوهش وسیعی که در کانادا بر روی ۱۶۷۰۰ نفر تحت عنوان بررسی فعالیت‌های اوقات فراغت ارتباط آن با عادات مطالعه‌ای انجام گرفته. نشان داد که خوانندگان کتاب در تمامی فعالیت‌های اجتماعی نسبت به سایر افراد نقشی به‌مراتب فعال‌ترند. همه تحقیقات در زمان‌ها و مکان‌های مختلف انجام گرفته است نشان می‌دهد که بین مطالعه و

در دیگر ممالک اروپایی نیز که ناشی از تماس همگانی با مسئله کتاب بود دنبال می‌شد. سپس روند مطالعه و سپس موضوعات اجتماعی جامعه صنعتی غرب را به‌شدت تحت‌تأثیر قرارداد به‌گونه‌ای که انتشارات و زمینه نشر به عامل تجاری عمده‌ای مبدل شد.

فرانسیس بیکن^۱ نیز می‌گوید مطالعه باعث تکامل انسان می‌شود در کتاب خود با عنوان کودکان خواندن یاد می‌گیرند منافع مهم هشت‌گانه مطالعه را چنین فهرست می‌کند بسط و غنای تجربیات انسان در مورد روش‌های پیچیده زندگی، ایجاد فرصت برای تجدید و دگرگونی زندگی و تجربه ماجراها و افکار دیگران، کسب بینش در مورد شخصیت و مشکلات خویش فراهم آوردن وسایلی که به ایجاد محیط آموزش و تفاهم کمک می‌کند تا مشکلات دیگران را درک کنیم. بیشتر از ۴۵ درصد جمعیت هندوستان بی‌سواد می‌باشند و خواندن و نوشتن نمی‌دانند و در بین مردم باسواد نیز اغلب فقط می‌توانند اسم خود را بخوانند و بنویسند تعداد زیادی از افرادی نیز هستند که مدرسه را ترک کرده به علت فقدان تسهیلات خواندن و مطالعه به تدریج در جرگه بی‌سوادان قرار می‌گیرند در هندوستان مطالعه و خواندن به بخش‌های خاصی از مردم که حرفه آن‌ها می‌شد اختصاص داشت. اگر تعداد صفحات مطالعه شده را برای هر نفر در نظر بگیریم خواهیم دید که در هندوستان هر نفر ۱۲ صفحه کتاب مطالعه می‌کند در صورتی که این معیار در کشورهای پیشرفته مانند ایالت متحده انگلستان، آلمان و ژاپن به ۲ هزار صفحه برای هر نفر بالغ می‌شود (شعبانی، ۱۳۸۱).

(فدایی، ۱۳۷۱) در پژوهش خویش به بررسی نقش شبکه اپرب^۲ در تقویت فرهنگ مطالعه و کتاب پرداخت اپرب از طریق شبکه تخصصی خود تسهیلات زیر را فراهم می‌کند رسیدن به سواد پایا و عادت مطالعه مستمر برای همه توسعه کیفیت کتاب‌ها از جمله کتاب‌های کودکان خوانندگان جنبی و مواد سوادآموزی ایجاد و گسترش مراکز خواندنی روستایی و کتابخانه‌های سیار تقویت قابلیت‌ها، ظرفیت‌ها و زیرساخت‌های ملی، تقویت منابع به‌ویژه منبع انسانی از طریق حمایت برنامه‌های تربیتی برای ارتقای سطح کتاب‌ها تولید و توزیع مهارت‌ها از جمله تربیت و بنیان صنعت کتاب، اصالتاً اعضای این شبکه باید به سازمان‌ها، اشخاص و پروژه‌هایی محدود شود که در کار نشر ارتقا و توسعه کتاب و کتابخوانی و توزیع کتاب مشغول‌اند. در زمینه کتاب و کتابخوانی

1. Franciss Beken

2. Eprep Network

مشارکت فعال در توسعه جامعه رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد (سام دی نیل، ۱۹۸۰).

(لستر^۱ در سال ۱۹۹۵). امروزه انسان وارث بیست قرن تجربه علمی و فرهنگی است در عصر حاضر تمام جوامع دنیا به سوی تحول گام برمی‌دارند و مقوله کتاب‌خوانی دسترسی به اطلاعات و ترویج مطالعه از مؤلفه‌های اصلی دنیای جدید است چنین تعبیری از مطالعه را کرده است.

چند سال بعد از او (شعاری‌نژاد، ۱۳۸۴) مطالعه را به این صورت تعریف کرد. مطالعه و اطلاعات عامل مهم توسعه و ایجاد فرهنگ محسوب می‌شود و کم و کیف پیشرفت فرهنگی هر فرد یا جامعه بستگی مستقیم به میزان خواندن و کیفیت آنچه می‌خوانند دارد صحبت به میان آورد. این نگاه در هسته اصلی خود شبیه نگاه دیگر پژوهشگران بود آنچه متفاوت بود تأکید بر مقدار و اندازه به عنوان فاکتوری برای مطالعه به وسیله خوانندگان است با این که این تعریف نسبتاً وسیع و ساده است ولی از بسیاری جهات امروزه هنوز هم معتبر و دربرگیرنده عناصر مهمی است.

قبل از این که مطالعه به عنوان یک حوزه پژوهشی شناخته شود برخی از پژوهشگران مانند (راستین، ۱۳۵۱)، (باب‌الحوائجی، ۱۳۶۶)، (داورپناه، ۱۳۷۵) تصمیم گرفتند تا رفتار مطالعه‌ای افرادی مانند دانش‌آموزان در کتابخانه‌های آموزشی را مورد مطالعه قرار بدهند. احتمالاً علت تمرکز بر روی چنین افرادی این بود که آنان دارای اطلاعات زیادی بودند این مطالعات با وجود محدودیت‌های خود بینش مهمی را در مورد رفتارهای مطالعه‌ای در کتابخانه‌های آموزشی از جمله شناسایی عدم جایگاه، عدم علاقه به کتاب و مطالعه، عدم نیروی انسانی، عدم اهمیت و محرومیت، عدم بودجه و امکانات برای کتابخانه‌های آموزشی که افراد برای گردآوری اطلاعات استفاده می‌کردند به دست داد (خنیفر، ۱۳۹۱).

ولی در کنار آن پژوهشگران علاقه‌مند بودند تا ببینند افراد بعد از کتابخانه آموزشی در مکان‌های دیگر که مراجعه می‌کنند با اطلاعات گردآوری شده چه کار می‌کنند و به چه روش‌هایی مطالعه خود را مدیریت می‌کنند. به عنوان مثال (کاردانیان، ۱۳۷۳)، (حاجی میرحسینی، ۱۳۷۷) و (بحرانی، ۱۳۷۸) به بررسی توسعه فرهنگ مطالعه در خانواده، تشویق فرزندان به مطالعه و دسترسی آسان به کتاب پرداختند. عوامل مشوق تسهیل‌کننده مربوط به خانواده و ارتباطات با تأثیر محیط خانواده و والدین فرزندان و راه‌کارهایی را ارائه (خنیفر، ۱۳۹۱).

بعد از آن پژوهشگرانی مانند (شعبانی و فاضل، ۱۳۸۰)؛ (جوکار، ۱۳۷۹)؛ (عظیمی، ۱۳۸۰) عده‌ای دیگر از پژوهشگران برای تقویت نقش کتابخانه در تقویت فرهنگ مطالعه در جامعه راه‌کارهای

توسعه خدمات اطلاع‌رسانی و استفاده از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها را پیشنهاد کرده‌اند (سالاری، ۱۳۹۳) به این ترتیب نخستین مطالعات حوزه مطالعه به اوایل دهه ۱۹۰۰ میلادی برمی‌گردد که با مطالعه رفتار اطلاعاتی مطالعه‌گر آغاز و با پژوهش‌های منابع اطلاعاتی مورد استفاده در امور روزمره آنان ادامه یافت.

جامعه‌شناسی مطالعه

جامعه‌شناسی مطالعه به بررسی اجمالی و شناخت کیفیت مطالعه بین گروه‌های مختلف جامعه و تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی بر روند مطالعه فردی و جمعی می‌پردازد عوامل بازدارنده رشد مطالعه در جامعه ایران از بعد اجتماعی، از بعد فرهنگی، عوامل سیاسی، عوامل اقتصادی، از بعد اجتماعی، عدم ثبات در حکومت‌ها، تاخت‌وتاز بیگانگان به ایران، تسلط بیگانگان ایجاد نظام طبقاتی که از زمان پادشاهان ساسانی این نظام طبقاتی تا به امروز نیز پایدار مانده است. ایجاد شکاف بین جوامع شهری و روستایی، از بعد فرهنگی فاصله طبقاتی بین افراد جامعه، عدم اطمینان به برنامه‌های آموزشی دولت‌ها، فقر، بی‌سوادی، تقویت قوم‌گرایی و حفظ بافت سنتی، عوامل سیاسی، میزان تمایل دولت به بیدار نگه‌داشتن مردم و عدم آزادی بیان و اندیشه تلاش در جهت حفظ قدرت به هر قیمت ممکن، عوامل اقتصادی، فقر مادی خانواده‌ها، اختلاف در میزان درآمدهای خانواده‌های شهری و روستایی، داشتن فرزندان زیاد، تقسیم عوامل تولید در بین فرزندان که در تولید نقش منفی دارد. عدم نیاز عوامل تولید به پژوهش و مطالعه در مسئله مطالعه و کتاب‌خوانی در ایران نیازمندی افراد درگیر در جامعه به سواد و سپس به پژوهش نحوه ارتباط بازار کار با مطالعه و تحقق وجود تسلط خانواده در نظام‌های نهادی که هنوز کارکردهای اصلی قدیم خود را از قبیل آموزش اجتماعی کردن حمایت اقتصادی به عهده دارد. فعالیت‌های مطالعه در ایران هر ایرانی سالانه هفتاد و سه تومان و روزانه در حدود دو ریال کتاب خریداری می‌کند. سهم خرید کتاب از کل هزینه‌های یک خانواده شهری ۲۲ درصد است. هر ایرانی یک دقیقه از ۳۶۵ روز اوقات سالانه خود را به مطالعه کتاب اختصاص می‌دهد (شکوری، ۱۳۷۷).

جدول ۲. وضعیت نشر کتاب در ایران در بین سال‌های ۶۴ - ۶۸

پژوهشگران	سال	مؤلفه‌ها
داورپناه	۱۳۷۵	تعیین فعالیت کتابخانه‌های آموزشی در جهت تقویت آموزش و ایجاد عادت به مطالعه
صبایی و بزرگ‌منش	۱۳۸۲	راه‌های برانگیختن مطالعه دانش آموزان دوره متوسطه گلپایگان
اکبری	۱۳۸۹	طرح زنگ کتاب‌خوانی در برنامه درسی مدارس اهواز
دانایی مقدم و همکاران	۱۳۷۲	تأثیر اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه دانشجویان
سامانیان	۱۳۷۳	جامعه‌شناسی مطالعه در ایران
شکویی	۱۳۷۱	اصلاح و بهتر کردن عادت مطالعه و مردم مطالعه گر
مروتی و حسن‌وندی	۱۳۷۵	مطالعه مفید و اثربخش از نگاه آیات و روایات
مقدس جعفری	۱۳۷۸	بررسی ابعاد آموزشی و اجتماعی مطالعه
دنت ویانوتا	۲۰۰۵	ویژگی‌ها و عادات مطالعه استفاده‌کنندگان روستایی کیتینگ
برایان واترز	۲۰۰۰	در معنویت مطالعه
استیگر	۱۳۷۰	راه‌های تشویق به مطالعه
پژوهشگران	سال	مؤلفه‌ها
داور پناه	۱۳۷۵	تعیین فعالیت کتابخانه‌های آموزشی در جهت تقویت آموزش و ایجاد عادت به مطالعه
صبایی و بزرگ‌منش	۱۳۸۲	راه‌های برانگیختن مطالعه دانش آموزان دوره متوسطه گلپایگان
اکبری	۱۳۸۹	طرح زنگ کتاب‌خوانی در برنامه درسی مدارس اهواز
دانایی مقدم و همکاران	۱۳۷۲	تأثیر اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه دانشجویان
سامانیان	۱۳۷۳	جامعه‌شناسی مطالعه در ایران
شکویی	۱۳۷۱	اصلاح و بهتر کردن عادت مطالعه و مردم مطالعه‌گر
مروتی و حسن‌وندی	۱۳۷۵	مطالعه مفید و اثربخش از نگاه آیات و روایات
مقدس جعفری	۱۳۷۸	بررسی ابعاد آموزشی و اجتماعی مطالعه
دنت ویانوتا	۲۰۰۵	ویژگی‌ها و عادات مطالعه استفاده‌کنندگان روستایی کیتینگ
برایان واترز	۲۰۰۰	در معنویت مطالعه
استیگر	۱۳۷۰	راه‌های تشویق به مطالعه

شکوفایی استعدادها و بارورشدن اندیشه‌ها نیز بر همین مرکب سوارند (مروتی، ۱۳۷۵).

مدیریت مواد مطالعه‌ای در ایران متأسفانه با این‌که حرفه کتابداری بیش از سه دهه عمر دارد هنوز هم به خدمات عمومی توجه کافی نمی‌شود و حتی تأکید آموزش کتابداری بیشتر بر مسائل فنی است در حالی که در جوامع پیشرفته با کمک گرفتن از تکنولوژی‌های نوین و ایجاد شبکه‌های اطلاعاتی^۱، فهرست‌نویسی، انتخاب و سفارش و اصولاً مسائل فنی کتابخانه‌ها تا حدود بسیار زیادی حل شده و کتابداران فرصت کافی برای ارائه خدمات عمومی به مراجعان را دارند

مقایسه وضعیت مطالعه بین مردم در بین سال‌های ۵۳ تا ۷۶ نسبت عدم مطالعه کتاب از نسبت مطالعه زیاد اندکی بیشتر شده است. یعنی از ۲۵/۸ به ۲۶/۷ درصد در سال ۷۶ رسیده است. در سال ۵۳ نسبت کسانی که هرگز کتاب نمی‌خوانند ۲۲ درصد بوده است و در سال ۷۶ به ۲۶/۷ درصد رسیده است. نسبت کسانی که در سال ۵۳ هرروز یا غالباً کتاب می‌خوانند ۲۰ درصد بوده است و در سال ۷۶ به ۲۵ درصد رسیده است. مطالعه کتاب بین مردان بیشتر از زنان است نسبت کسانی که بی‌سواد کتاب نمی‌خوانند در حدود ۹۱ درصد است. در سطح دیپلم متوسطه ۲۵/۶ درصد زیاد کتاب می‌خوانند در مقطع کاردانی وضع با دیپلم تفاوت چندانی ندارد. در سطح لیسانس و بالاتر نسبت مطالعه زیاد افزایش قابل ملاحظه‌ای می‌یابد. راه کارهای افزایش مطالعه در جامعه

در نتیجه افراد بیشتری به کتابخانه مراجعه کرده و به مطالعه و کتابخوانی تشویق و ترغیب می‌شوند.

پژوهش وسیعی که در کانادا بر روی ۱۶۷۰۰ نفر تحت عنوان «بررسی فعالیت‌های اوقات فراغت ارتباط آن با عادات مطالعه‌ای» انجام گرفت، نشان داد که خوانندگان کتاب در تمامی فعالیت‌های اجتماعی نسبت به سایر افراد نقشی به مراتب فعال‌ترند. همه تحقیقات در زمان‌ها و مکان‌های مختلف انجام گرفته است. نشان می‌دهد که بین مطالعه و مشارکت فعال در توسعه جامعه رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد ضمن این که اصولاً افراد اهل مطالعه با دیگران متفاوت‌اند.

تا قبل از دهه ۱۹ مطالعاتی مبنی بر این که اشخاص چگونه مواد مطالعه‌ای خود را مدیریت کنند وجود داشت عمدتاً به صورت توصیفی بودند (عباسی، ۱۳۸۱)؛ (ادکینز و بالاساز، ۲۰۰۷)؛ (احمدی، ۱۳۹۶)؛ (امانی، ۱۳۷۸).

این موضوع با توجه به اهمیت آن، انتظار می‌رفته است همواره مورد عنایت جامعه علمی باشد و اگر خوش‌بینانه به این کمیت و موارد احتمالی که از چشم پژوهشگر دور مانده نظری داشته باشیم، معلوم می‌شود که میانگین آثار منتشر شده در این برهه کمتر از ۳ پژوهش بوده است. در طول این چهار دهه به جزء سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۷۴ در سال‌های دیگر آثار کمی در این زمینه نشر یافته است. اوج توجه پژوهش‌ها متعلق به سال ۱۳۷۰ با انتشار ۱۰ اثر است. پس از آن سال ۷۶ با دارا بودن ۸ اثر نسبت به سال‌های دیگر از وضعیت خوبی برخوردار بوده است. در یک نگاه کلی می‌توان دریافت پس از سال ۷۵ تا ۹۰ با وجود برگزاری هفته‌های کتاب، تشکیل نمایشگاه‌های کتاب، آثار منتشره درباره نزولی داشته است. ناگفته پیداست که وضعیت روند انتشار آثار با توجه به گسترش امکانات جامعه به مراتب نسبت به سال‌های گذشته می‌باید بهتر باشد.

وضعیت اقشار اجتماعی مورد توجه پژوهشگران در موضوع مطالعه نشانگر این است که بیشترین پژوهش‌ها درباره وضعیت مطالعه دانش‌آموزان و بعد از آن در مورد وضعیت مطالعه جامعه انجام شده است سپس به ترتیب درباره مطالعه کودکان و نوجوانان، معلمان، دانشجو، جوانان و سایر اقشار به صورت محدود پژوهش شده است.

به‌طور کلی وضعیت پژوهش‌ها از نظر جامعه مورد بررسی نشان می‌دهد غالب پژوهش‌ها به وضعیت مطالعه دانش‌آموز و دانشجو و کودکان پرداخته شده است. در صورتی که در جامعه اقشار بسیار زیادی نظیر کارمندان، کارگران و سایر حرفه‌ها وجود دارد که در مورد آن‌ها ظاهراً مطالعه انجام نشده است. وضعیت اقشار اجتماعی مورد توجه پژوهشگران در موضوع

مطالعه، وضعیت جنبه‌های مورد توجه محققان در موضوع مطالعه، بیشترین توجه پژوهشگران به بررسی فرهنگ و عادت مطالعه و راه‌های ترویج آن اختصاص پیدا کرده است. این امر حکایت از این دارد که مقوله فرهنگ مطالعه به‌عنوان یک مسئله در جامعه مطرح بوده است و پژوهشگران با بررسی فرهنگ و عادت مطالعه درصدد ارائه راه‌کارهایی عملی بوده‌اند. بعد از این مسئله جنبه دیگری که مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته بررسی وضعیت منابع مطالعه غیردرسی به‌ویژه دانش‌آموزان بوده است. این جنبه بیشتر مورد توجه سازمان آموزش و پرورش بوده است. ابعاد دیگر موردتوجه محققان به ترتیب به جنبه گرایش مطالعه، نگرش به مطالعه، مباحث نظری و وضعیت مطالعه جامعه و افراد خاص و آسیب‌شناسی مطالعه بوده است (لستر، ۱۹۹۵؛ محمدی، ۲۰۱۷؛ استیکر، ۱۳۷۰؛ شکوهی، ۱۳۷۸).

از دهه ۲۰۰۰ به بعد بینش مطالعه مطرح شد و بیشتر تأکید بر این بود افراد مواد مطالعه‌ای خود را چگونه و چرا به شیوه‌ای خاص می‌کنند.

(امینی، ۱۳۷۵؛ مقدس جعفری، ۱۳۷۵) عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه در سطح ملی و دولتی صاحب‌نظران و پژوهشگران نقش دولت را در گسترش فرهنگ مطالعه بسیار مهم تلقی کرده‌اند و وظایف بسیار مهمی را در این حوزه متوجه دولت می‌دانند. مهم‌ترین عامل که به نظر بسیاری از پژوهشگران می‌تواند زمینه رونق مطالعه جامعه را فراهم کند ارتقای سطح سواد جامعه، توسط دولت است. یکی دیگر از مطالعات در زمینه مطالعه مقاله شکویی، ۱۳۷۱ با عنوان «اصلاح و بهتر کردن عادت مطالعه و مردم مطالعه‌گر/ نقش کتابخانه‌ها در دهه ۷۰» بود او در این پژوهش چندین ویژگی از مطالعه افراد و افراد مطالعه‌گر را شناسایی کرد.

مدیریت مطالعه افراد خاص

مطالعات اولیه و مطالعاتی که در قرن ۱۹ در مورد مطالعه توسط پژوهشگران آن دوره‌ها صورت گرفت بیشتر به پیمایش و توصیف وضعیت افرادی مانند دانش‌آموزان و پژوهشگران پرداختند.

سپس در سال‌های بعد شرایدر ۲۰۱۲ با توجه افزایش روزافزون مطالعات رفتار مطالعه افراد مانند دانشجویان پژوهشی با هدف به اثبات رساندن موفقیت روش مشتری محور در مجموعه‌سازی دانشگاهی انجام داد. جامعه این پژوهش اعضای کتابخانه دانشگاه بریگهام بودند. برای رسیدن به این هدف قیمت و میزان امانت کتاب‌های خریداری از طریق کتابخانه و

کتاب‌های خریداری شده براساس تقاضای مشتریان سنجیده شد و نسبت قیمت به میزان امانت این دو روش باهم مقایسه شد. نتایج این بررسی نشان داد اگرچه قیمت کتاب‌های خریداری شده از سمت اعضا و کتاب‌هایی که از طریق مجموعه‌سازی سنتی خریداری شدند بسیار مشابه بود اما میزان امانت کتاب‌های مشتری محور بسیار بیشتر است.

مدیریت مطالعات الکترونیکی

از آغاز دهه ۲۰۰۰ و با اوج‌گیری شگفتی‌های ناشی از توان بالقوه رایانه‌ها برای ارتقای توانایی‌های بشری درافزایش مطالعه بود که عبارت مطالعات و رایانه توسط (عبدالکریم و حسن^۱، ۲۰۰۷)؛ (ادم و افره^۲، ۲۰۱۰) مورد استفاده قرارگرفت. عادات و انگیزه‌های مطالعه در عصر دیجیتال و مطالعه و استفاده از اینترنت دانشجویان ازجمله پژوهش‌هایی هستند که در این زمینه انجام شده‌اند. بنابراین، پژوهشگران را باید نخستین افرادی دانست که به بررسی مطالعات در محیط الکترونیکی پرداخته‌اند. در دهه‌های اولیه که هنوز فناوری‌های جدید رایانه‌ای مانند فناوری‌های سنتی مطالعه در بافت محیط کار مورد کاربرد قرار نگرفته بود.

بسیاری از پژوهش‌ها شعبانی و فاضل، ۱۳۸۰؛ جوکار، ۱۳۷۹؛ عظیمی، ۱۳۸۰؛ از پژوهشگرانی هستند که برای تقویت نقش کتابخانه در تقویت فرهنگ مطالعه در جامعه راه کارهای زیر را پیشنهاد کرده‌اند توسعه خدمات اطلاع‌رسانی و استفاده از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها که در ادامه به‌طور مختصر اشاره‌ای به آن‌ها می‌شود (سالاری، ۱۳۹۳).

(شن^۳، ۲۰۰۶) نیز در پژوهش‌های جداگانه‌ای به این نتیجه رسید که به‌طور مختصر اشاره‌ای به آن می‌شود افراد تمامی رفتارهایی را که مبتنی بر مطالعات بود هم‌چنان در محیط الکترونیکی نیز حفظ کرده‌اند.

تأثیر اینترنت بر مطالعه و اطلاع‌یابی دانشجویان (رامیرز^۴، ۲۰۰۳) کتاب‌خوانی در اوقات فراغت تغییراتی دراز مدت در عادات.

پژوهش‌های مطالعه در جامعه کودکان

مطالعه مرتبط باعلاقه و انگیزه در کودکان به یکی از زمینه‌های فعال حوزه پژوهش‌های مطالعه است افرادی مثل

ادکینز و باسالزر^۵ ۲۰۰۷؛ هاینسمانزوهیلبرینگ^۶، ۲۰۰۸ و در این زمینه پژوهش‌هایی انجام داده‌اند.

شرط استقرار آموزه‌های خوب و مکتوب تابعی از فرهنگ بالا مطالعه خصوصاً در سنین حساس (تین ایجر^۷).

پژوهش (هاینسمانزوهیلبرینگ، ۲۰۰۸) ازجمله نخستین راه‌حل‌های فنی برای حل مشکلات بی‌مطالعه‌گی پیشنهاد می‌دهد. مؤسسات nbt، cbt و مرکز ملی برای ادبیات کودکان، مؤسسات فوق در سطح ملی تأسیس شدند و باید در ایجاد علاقه و عادت مطالعه در بین کودکان به عمل‌آورد اما تا به حال این مؤسسات اقدام عامل برای پیشبرد عادت مطالعه در بین مردم به عمل نیاورده‌اند. نویسندگان ناشران باید تشویق شوند تا برای کودکان و افرادی که به‌تازگی به‌صف خوانندگان پیوسته‌اند مطالب خوب و خواندنی تهیه کنند (شکوهی، بی‌تا).

(ادکینز و باسالرز، ۲۰۰۷) با انجام این پژوهش در محیط کتابخانه‌های عمومی و هدف از تهیه رمان برای کتابخانه‌های عمومی ایجاد فضایی برای کسب تجربه برای خوشایند در خواندن برای خواننده است. ایجاد نمایشگاه‌های کتاب، گذاشتن کتاب‌های ردیف شده در قفسه کتابخانه (ادکینز و باسالرز، ۲۰۰۷) کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان مرکز اصلی فراهم آوری متون تاریخی و خواندنی محسوب می‌شوند. شناسایی خوانندگان این منابع در کتابخانه به کمک کتابداران نقش مؤثری در انتخاب کتاب داستان مناسب برای آن‌ها خواهد داشت.

(پریخ و ناصری، ۱۳۹۰) در پژوهش خود به استفاده از کتاب درمانی پرداختند. هدف این پژوهش بررسی تأثیر کتاب درمانی بر کاهش نشانگان‌های درونی‌سازی و برونی‌سازی شده دانش‌آموزان ناشنوای مقطع ابتدایی دبستان وصال بیرجند در نظر بود نتیجه این پژوهش به صورت قابل توصیف است بر پایه گزارش والدین و معلمان کتاب درمانی تحولی را با عنوان‌هایی مانند کتاب درمانی گروهی یا زنگ کتاب‌خوانی مورد توجه قرار داده‌اند و تا حدودی به اهداف آن کتاب درمانی بر کاهش پرخاشگری بوده است. نتیجه‌گیری استفاده از کتاب درمانی در محیط مدرسه می‌تواند کودکان را با کتاب درمانی و کتاب‌خوانی مأنوس کرده و کلید حل پدیده کم‌خوانی و بی‌انگیزگی دانش‌آموزان باشد.

5. Edkens & Basalzer

6. Hinszmanz & Helbring

۷. تین ایجر به سنین دوره نوجوانی که به تین ختم می‌شوند اطلاق می‌شود.

1. Abdolkarim & hasan

2. Adem & afree

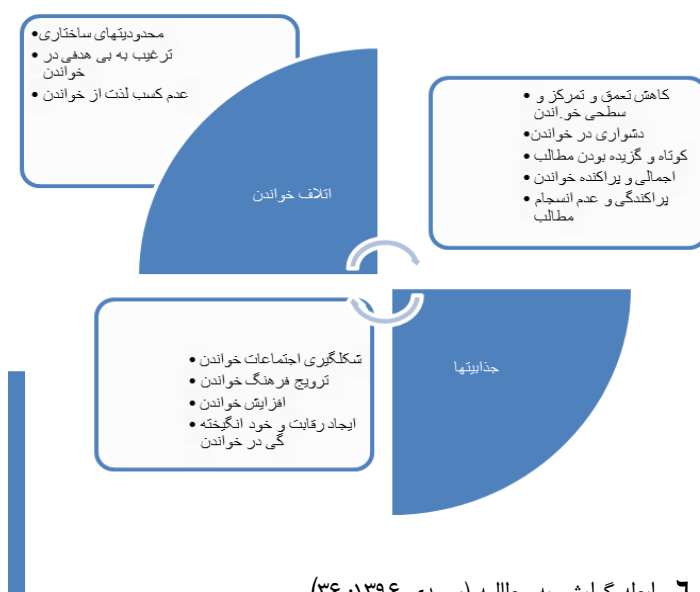
3. Shen

4. Ramirz

طراحی سیستم‌های مطالعه

برخی از پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه مربوط به طراحی سیستم‌ها و مطالعه با توجه به نیاز خوانندگان هستند این دسته از پژوهش‌ها با دو رویکرد انجام می‌شوند رویکرد اول این است که پژوهشگران سعی می‌کنند که با بررسی وضعیت مدیریت مطالعات فردی افراد و شناسایی موانع و مشکلاتی که بر سر راه آنان است ابزارهای موردنیاز آنان را برای رفع مشکل طراحی کنند و در اختیار جامعه موردنظر قرار بدهند. رویکرد دوم نیز پژوهشگران انواع ابزارهایی که برای ارتقای مطالعه طراحی شده است را باهم مقایسه می‌کند و

معایب و مزایای هر کدام را برمی‌شمارند. و در نهایت ابزار طراحی شده خود را معرفی می‌کنند. (احمدی، ۱۳۹۵) با کمک روش‌شناسی طراحی شده مبتنی بر کاربرد شبکه‌های اجتماعی در امر خواندن مطالب ارتقای مطالعه کاربران را به‌طور عمیق مورد مطالعه قرارداد و در مرحله بعد رفتار مطالعه را با یک ابزار مشخص بررسی کرد یافته‌های پژوهش نشانگر این بود که او پیشنهاد داد که ساختار مدل‌های مطالعه فردی بهتر است تغییر کند تا همسو با نیازها باشد. نتیجه یافته‌ها نشان دهنده مزایا و معایبی در امر مطالعه بود که در شکل ۲ به شرح آن رفته است.

شکل ۶. رابطه گرایش به مطالعه (سعیدی، ۱۳۹۶: ۳۶)

خوانندگان جنبی و مواد سوادآموزی ایجاد و گسترش مراکز خواندنی روستایی و کتابخانه‌های سیار، استفاده از حمایت مؤثر و جوی سازمان‌های مرکزی یونسکو در خدمات اسنادی و ارجاعی و رسیدن به پایگاه‌های داده، حق مؤلف، توسعه بین‌المللی کتاب و موافقت‌نامه‌ها بر پایه برنامه مربوط، بودجه مطلوب یونسکو فعالیت‌های زیرمی تواند انتخاب شود ترتیب ملاقات منطقه‌ای بین صاحب‌نظران در زمینه ارتقای سطح کتاب‌خوانی و روش‌های تقویت مطالعه را در مقاله خود در مورد مطالعه بیان کرده است.

(لینز، ۱۹۹۵) در پژوهش خود به بررسی مطالعه و رواج آن از طریق بازاریابی کتاب پرداخت مقاله او با عنوان ضرورت بازاریابی کتابخانه‌ها اعتقاد او بازاریابی کتاب می‌تواند به رفتارهای درگیر در مطالعه مربوط باشد و اغلب مشکلاتی را که افراد با مطالعه پیدا می‌کنند مربوط به محدودیت‌های وجود

(فدایی، ۱۳۷۱) در مقاله تحت عنوان «فعالیتی جدید برای حمایت از کتاب و کتاب‌خوانی خود» به شناسایی متغیرهایی پرداخت که باعث ایجاد مطالعه افراد است او بعد از ثبت و تحلیل داده‌ها متغیر را شناسایی و تقسیم‌بندی کرد مطالعه به همراه پژوهش‌هایی انجام شده نشان داده است شبکه‌ای با نام برنامه همکاری آسیا اقیانوسیه برای ارتقای سطح کتاب‌خوانی و توسعه کتاب اپرب^۱ زیر نظر سازمان یونسکو به وجود آمده که از آن دفتری برای اداره امور مربوط به کتاب و کتاب‌خوانی در سه کشور افغانستان، پاکستان و ایران در اسلام‌آباد تشکیل شده، اپرب از طریق شبکه تخصصی خود تسهیلات زیر را فراهم می‌کند. رسیدن به سواد پایا و عادت مطالعه مستمر برای همه، توسعه کیفیت کتاب‌ها از جمله کتاب‌های کودکان،

1. (APPREB) Asia- Pacific Co- Operative Programme In Reading Promotion And Book Developmen
2. Asia Pacific Coperative Pograme In Reading Promotion And Book Devolpment: Appreb

گسترش هرچه بیشتر تبلیغات مربوط به کتاب‌خوانی بین جامعه و به‌ویژه نسل جوان (حاجی میررحیمی، ۱۳۷۷).

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به خانواده

پژوهشگران در مطالعات خود ارتباطات با تأثیر محیط خانواده و والدین، فرزندان یافته‌ها و راه‌کارهای ذیل را ارائه کرده‌اند (کاردانیان، ۱۳۷۳) در مطالعه خود دریافت که برای ایجاد علاقه به مطالعه در دوران کودکی در محیط خانواده باید کتاب داستان خوانده شود. (حاجی میررحیمی، ۱۳۷۷)؛ (بحرانی، ۱۳۷۸) برای توسعه فرهنگ مطالعه در خانواده تشویق فرزندان به مطالعه و دسترسی آسان به کتاب را مؤثر می‌دانند (عظیمی، ۱۳۸۰) نیز برای گسترش و کتاب‌خوانی به خانواده‌ها توصیه می‌کند که در خانه کتابخانه و محیط آرام برای مطالعه و تحقیق بچه‌ها فراهم شود و بچه‌ها را به کتابخانه‌ها و نمایشگاه‌های کتاب برده شوند. برگزاری انواع مسابقات کتاب‌خوانی به‌منظور جهت‌دهی مطالعات غیردرسی (سامانیان، ۱۳۷۵)؛ (یوسفی، ۱۳۷۹)؛ (عظیمی، ۱۳۸۰) و برگزاری نمایشگاه‌های کتاب (عظیمی، ۱۳۸۰)؛ (محسنی کبیر، ۱۳۷۶)، (داورپناه، ۱۳۷۴) را پیشنهاد کرده‌اند (سالاری، ۱۳۹۳).

در همین زمینه پژوهشگران پیشنهادهاى مختلفی برای بهره‌گیری دانش‌آموزان از کتاب و کتابخانه مطرح کرده‌اند.

ازجمله معرفی کتاب به روش‌های مختلف (سامانیان، ۱۳۷۶)؛ (زارع شهبادی، ۱۳۷۷) تهیه روزنامه دیواری (داورپناه، ۱۳۷۴)؛

(نیکنام و رییس دانایی، ۱۳۷۷) بحث و گفتگو درباره کتاب، (سامانیان، ۱۳۷۵) شعرخوانی مشاعره و جلسات قصه‌گویی، (داورپناه، ۱۳۷۴) برگزاری گردش‌های علمی و بازدید از کتابخانه‌های مختلف، (نیکنام و رییس دانایی، ۱۳۷۴) تشکیل جلسات نقد و بررسی کتاب، نیکنام و رییس دانایی، (۱۳۷۷) مجموعه‌سازی مناسب در کتابخانه‌های مدارس (منتصب مجانی، ۱۳۷۲)؛ (عظیمی، ۱۳۸۰)؛ (رحمانی، ۱۳۸۳) برخی از پژوهشگران معتقدند تا تغییرات بنیادی در روش‌های تدریس و محتوای درسی در نظام آموزش و پرورش به وجود نیاید دانش‌آموزان کمتر به مطالعه و پژوهش روی می‌آورند با درک این ضرورت از متولیان نظام تعلیم و تربیت خواسته‌اند که به روش تدریس مفهومی تأکید شود و از روش تدریس مبتنی بر حفظیات پرهیز شود. (حاجی میر، ۱۳۷۷) در همین زمینه (نیکنام و رئیس دانایی، ۱۳۷۷) در مطالعاتشان دریافتند که

کتاب است این پژوهش بازاریابی کتاب می‌تواند در ایجاد عادت کتاب‌خوانی تغییر ذائقه جامعه کتاب‌خوان و هویت آن به سمت آثار ناب و ارزشمند نقش مؤثر را ایفا کند و الگوی مطالعه جامعه کتابداران را تغییر دهد یافته‌های پژوهش منجر به طراحی مدل جدید ابزار مدیریت مطالعه شد.

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به جامعه

پیشنهادهای و راه‌کارهای پژوهشگران برای گسترش فرهنگ مطالعه و تغییر نگرش مثبت مطالعه در جامعه را می‌توان در سه دسته عمده زیر تقسیم کرد. دسته اول راه‌کارهای ایجاد انگیزه مطالعه برای ترغیب جامعه به مطالعه پژوهشگران راه‌کارهای ذیل را مطرح کرده‌اند. (قناویزچی و داورپناه، ۱۳۸۵) با این باور که تا زمانی که احساس نیاز به خود شکوفایی در جامعه به مطالعه افزایش نیابد نیاز به مطالعه و خواندن نیز افزایش جدی پیدا نخواهد کرد. به عبارت دیگر، آن‌ها پایداری مطالعه را وابسته به احساس نیاز به مطالعه و درنهایت به حد شکوفایی مرتبط می‌دانند بر این اساس معتقدند جامعه‌ای که به مرحله خودیابی برسد احساس و عطش نیاز به آگاهی و مطالعه بیشتر در آن به وجود می‌آید. همچنین (دیانی، ۱۳۶۴) معتقد است جامعه باید سازوکاری داشته باشد که افراد کتاب‌خوان تنبیه نشوند و افرادی که دارای دانش خلاقیت و سایر ارزش‌های اساسی انسانی هستند پاداش بگیرند لازمه دریافت چنین پاداشی کسب دانش و مهارت‌های اجتماعی با مطالعه و کتاب‌خوانی است. همچنین (امانی، ۱۳۷۵) بر آگاهی بخشی از جامعه در خصوص اثرات مطالعه در زندگی فردی و اجتماعی، (مقدس جعفری، ۱۳۷۳) بر بالا بردن منزلت اجتماعی اهل مطالعه و (اباذری، ۱۳۷۲) بر احترام و اکرام دانشمندان به عنوان اصحاب مطالعه برای ارتقای مطالعه تأکید ورزیده‌اند. دسته دوم ایجاد عادت مطالعه برای ایجاد فرهنگ و عادت مطالعه نظرات به صورت کلی و جزئی ارائه شده که موارد مهم آن در ذیل آمده است. پایهریزی عادت به مطالعه از دوران کودکی (غفاری، ۱۳۸۰)؛ کیانی خوزستانی؛ رضایی شریف‌آبادی و سام، (۱۳۸۸) همگانی کردن کتاب با معرفی کتاب و در دسترس قرار دادن کتاب (صفایی، ۱۳۷۸)، دسته دوم راه‌کارهای تبلیغاتی عده‌ای از پژوهشگران برای گسترش فرهنگ مطالعه راه‌کارهای زیر را پیشنهاد کرده‌اند آگاهی دادن به مردم و افراد خیر جهت وقف امکانات و سرمایه‌های خود به فعالیت‌های مربوط به کتاب و کتابخانه و کتاب‌خوانی (نیکنام و رئیس دانایی، ۱۳۷۷)،

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش پژوهشگر سه پرسش مطرح کرده است که مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های به دست آمده از مجموعه عوامل دخیل در ارتقای القای مطالعه انتخاب کتاب‌های مناسب بارده سنی اهمیت و ضرورت بیشتری نسبت به سایر دارد و یافته‌ها نشان داد که مطالعه‌گران به علت ازدیاد حجم مطالب در انتخاب نوع مطلب به ترتیب دچار سردرگمی می‌شوند و با توجه به ظهور ابزارهای الکترونیکی میزان مطالعه متون چاپی رو به کاهش بوده است و در سازمان‌دهی مطالب مطالعه‌ای خویش در قالب چاپی و الکترونیکی دچار مشکل می‌باشند و با توجه به حجم اطلاعات در قالب‌های مختلف بیشتر روند رو به متون الکترونیکی بیشتر می‌شود و مطالعه‌گران این فرایند مطالعه که به سوی ابزارهای الکترونیکی قابل‌حمل پیش می‌رود را نسبت به محمل‌های چاپی ترجیح می‌دهند در این امر نیز میزان دانش و آگاهی و بهره‌مندی مطالعه‌گر از ابزارهای هوشمند و الکترونیکی بستگی دارد و در بیشتر پژوهش‌ها مطالعه در جوامع خاصی صورت گرفته است.

با توجه به نتایج اکثریت پژوهش‌ها در حیطه مطالعه و ارتقای آن می‌توان یافته‌ها را به‌طور خلاصه در قالب سؤالات پاسخ داد.

یافته‌های پژوهش نشانگر این است که جهت بهبود عملکرد مطالعه‌گران در دایره انتخاب مواد مطالعه‌ای باید محدودیت‌هایی اعمال شود تا سازمان‌دهی مطالب ایجاد شود.

جهت پاسخ به سؤال اول پژوهش تعاریف تمرکزشان بر نوع ماده خواندنی و دیدگاه‌ها پراکنش در نظریه‌های مطالعه، راه‌کارها و جامعه مورد مطالعه پژوهشگران متفاوت است.

جهت پاسخ به سؤال دوم وضعیت پژوهش‌ها در خارج از کشور بیشترین اختلاف در خصوصیات افراد مطالعه‌کننده است و کمترین اختلاف‌ها هم در استانداردهای مطالعه است.

جهت پاسخ به سؤال سوم پژوهش موضوعات معضلات عدم سازمان‌دهی مطالعه‌گران بیشتر در مراحل یافتن مطالب موردنیاز است.

یافته‌های پژوهش‌ها نشان می‌دهد جهت ارتقای القای مطالعه و بهینه کردن فرایند القای مطالعه فضاهای خالی و شکاف‌های موجود در مطالعه با ایجاد الگوهای همه‌گیر برای مطالعه‌گران شود ضرورت دارد که این نقص الگو در پژوهش‌ها احساس می‌شود در بیشتر پژوهش‌ها القای مطالعه چه در قالب چاپی و چه الکترونیکی بیشتر در میان افراد مطالعه‌گر است و در بیشتر پژوهش‌ها مشکلات ارتقای القای مطالعه در مبحث سازمان‌دهی مطالب در میان مطالعه‌گران است.

برای ایجاد فرصت مطالعه برای دانش‌آموزان لازم است درس‌هایی که نیازمند به مطالعه و اندیشیدن باشد در دروس آن‌ها گنجانده شود عده دیگری از پژوهشگران با تأکید بر همان باور توصیه کرده‌اند که منابع درسی می‌بایست به‌گونه‌ای تدوین شود که دانش‌آموزان به کارهای پژوهشی تشویق شوند (منتصب مجابی، ۱۳۷۲)؛ (غفاری، ۱۳۸۸)؛ (حکیمی و طبسی، ۱۳۸۰)؛ (سالاری، ۱۳۹۳).

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به دانشگاه‌ها

پژوهشگران برای تأثیرگذاری بیشتر بر مطالعه توصیه‌ها و راه‌کارهای زیر را پیشنهاد کرده‌اند منتصب مجابی برای ترغیب دانشجویان به مطالعه معتقد است که دانشگاه برنامه‌های موظف پژوهشی و نیز درس‌آشنایی با کتابخانه و روش پژوهش را در برنامه درسی کلیه رشته‌های دانشگاه بگنجانند (رضوی و رحیمی دوست، ۱۳۸۵ و پریخ صیادی فر و آستانه، ۱۳۸۸) برای تشویق دانشجویان به مطالعه و تحقیق روش‌های غیرمستقیم تدریس پژوهش محور یادگیری اکتشافی حس مسئله را توصیه کرده است همچنین قریشی ۱۳۸۲ برای لذت بردن بیشتر دانشجویان از مطالعه فراهم آوردن محیطی غنی از مواد چاپی و منابع دیداری و شنیداری را پیشنهاد کرده است (سالاری، ۱۳۹۳).

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به صدا و سیما و رسانه‌های گروهی

(حری، ۱۳۵۰)؛ (اسدی سروستانی و کرمی، ۱۳۷۸ و کیانی خوزستانی)؛ (رضایی شریف‌آبادی و سام ۱۳۸۸) معتقدند که وسایل ارتباط جمعی اگر نقش خود را به‌طور صحیح ایفا کند می‌تواند عاملی مهم برای تشویق نوجوانان به مطالعه باشد. در همین خصوص عظیمی ۲۰۰۰ اشاره می‌کند سازمان صداوسیما با بیان زندگی افراد اهل مطالعه و پژوهش معرفی و مصاحبه با افراد اهل مطالعه و پژوهش آموزش روش‌های مطالعه و پژوهش معرفی کتب و مجله‌ها مناسب در برنامه‌ها و ساخت معین از زندگی افراد اهل کتابخانه می‌توانند نقش مهمی در ترویج فرهنگ مطالعه جامعه داشته باشد (سالاری و همکاران، ۱۳۹۳). تأثیر اینترنت بر مطالعه و اطلاع‌یابی دانشجویان (رامیرز، ۲۰۰۳) کتاب‌خوانی در اوقات فراغت تغییراتی درازمدت در عادات مطالعه نسل جوان (Johnson – smaragdi, 2006) فناوری کامپیوتر و عادات مطالعه دانشجویان (شن، ۲۰۰۶).

بحث و نتیجه گیری

تعریف‌های داده شده برای میزان ارتقای القای حس مطالعه به طور مستقل و غیرمستقل چند خصوصیت اشتراکی باهم دارند. گردآوری هدفمند و منظم بودن اطلاعات، قضاوت و سرانجام تصمیم‌گیری و عمل برای ارتقا و پیشبرد. موضوع ارتقا القای مطالعه به شاخصه‌هایی برای مقایسه و قضاوت نیازمند هست. داوری در مورد ارتقای القای حس مطالعه باید با تصمیم و نتیجه‌گیری همراه باشد. به این منظور القای حس مطالعه، یک‌روند و واکنشی است مرتب و هماهنگ، که اجراکنندگان ارتقای القای حس مطالعه با تمرکز به اهداف موجود، مشاهدات جامع و اعتبار یافته‌ای را مهیا بسترسازی کنند. از راه مقایسه با شاخصه‌های قبول شده به تفسیر عوامل دخیل پردازند تا هدف ارتقای القای مطالعه صورت گیرد. کار ارتقای حس مطالعه با قضاوت در مورد ارزشمند بودن و کاربست نمود آن در مواد اطلاعاتی کامل می‌شود. با تمرکز به تصمیم گرفتن و کاربست^۱ و فعالیت‌های عملی و بسترسازی در موضوع ارتقای حس مطالعه که ارزشیابی شده نهاده شده (استمرار مطالعه، حذف موانع یا اطلاعات غلط و عدم ادامه و ساکن بودن مسیر مطالعه) را می‌توان هموارسازی کرد. با این روند میزان ارتقا القای حس مطالعه یک فعالیت تصمیم‌مند و هدفمند و روشمند محسوب می‌شود. در ارتقای القای حس مطالعه از سنجش عوامل و اندازه‌گیری میزان کاربرد اطلاعات استفاده می‌شود. که این مفاهیم با مفاهیم سنجیدن عوامل دخیل در مطالعه، کنترل عوامل ارتقا و موانع موجود و میزان تشابهات و اختلاف‌هایی که در فرایند مطالعه وجود دارد. با تمرکز به این اختلافات برای انتقال و هدایت و فهم بهتر در موضوع مورد مطالعه ارتقای حس مطالعه ضرورت خود را ایجاد می‌کند. روند زمانی وضعیت کلی پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد در ایران آن گونه که شایسته و لازم بوده توجه زیاد به مقوله مطالعه نشده است این موضوع با توجه به اهمیت آن انتظار می‌رفته است همواره مورد عنایت جامعه علمی باشد و اگر خوش‌بینانه به این کمیت و موارد احتمالی که از چشم پژوهشگر دورمانده نظری داشته باشیم می‌توانیم در ارتقای این مقوله مهم کارکردها، راه کارها و ابزارها را اجرا و جامعه‌ای مطالعه‌گر داشته و شعار حال خوش خواندن را در کشورمان ایران ترویج و همگانی کنیم.

در تدوین این پژوهش ارتقای القای حس مطالعه به کارگیری و نمود آن لحاظ شده است و به سرپرستان نهادهای ذی‌ربط مطالعه و کتاب کمک می‌کند که در پیشبرد

ارتقای القای حس مطالعه از ارتباط معقول و علت و معلولی در صعود ارتقای مطالعه در نهادهای مرتبط استفاده کنند و سپس آن را به اشخاص مطالعه‌گر انتقال دهند.

با توجه به این که میزان گرایش مردم به مطالعه و کتاب‌خوانی برای ارتقای فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی راه کارهای ارتقای آن بررسی، راه کارهای ترویج فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی راه کارهای ارتقای فرهنگ مطالعه و دو محور مثبت نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی و فرهنگ‌سازی مطالعه را بررسی کرده است.

پیشنهادهای

با توجه به این که در ایران پژوهش‌های اندکی در مورد مدیریت مطالعه صورت نگرفته ضروری به نظر می‌رسد پژوهشگران آتی با به کارگیری و استفاده از پیشنهادهایی که در زیر آمده است از زوایای مختلف به بررسی مدیریت مطالعه افراد در محیط فردی متنوع پردازند تا ابعاد گسترده‌تری از مدیریت مطالعه افراد جامعه به عنوان یک کلیت شناسایی و قدمی در بهبود مدیریت مطالعه در جامعه و برآوردن نیازهای مطالعه اشخاص در سطوح مختلف آن برداشته شود. پیشنهاد می‌شود دولت برنامه راهبردی جامع و مصوب با یک چشم‌انداز مشخص برای توسعه فرهنگ مطالعه تدوین کند تا این مسئله به مرور با مدیریت صحیح در جامعه حل شود.

- ۱- بررسی عوامل مؤثر بر رفتار مدیریت مطالعه افراد انجام این پژوهش‌ها می‌تواند راه کارهایی برای مدیریت مطالعه ارائه دهد.
- ۲- امروزه مطالعه در محیط‌های فردی متفاوتی پراکنده می‌باشند که وب یکی از مهم‌ترین آن‌ها است پژوهشگران آتی می‌توانند به بررسی میزان مطالعه افراد در فضاهای فردی اینترنتی مانند گوشی‌های هوشمند پردازند.
- ۳- بررسی میزان مطالعه مانند اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها که با حجم انبوهی از مواد مطالعه‌ای سروکار دارند.
- ۴- بررسی میزان مطالعه در محیط‌هایی مثل مدرسه، مطب‌های پزشکان، بیمارستان‌ها.
- ۵- پژوهشگرانی آتی می‌توانند به بررسی ابزارهای مدیریت مطالعه پردازند و میزان مفید بودن آن‌ها را در مدیریت مطالعه اشخاص بسنجند.
- ۶- بررسی مدیریت مطالعه کتب چاپی با الکترونیکی مقایسه میزان مطالعه مطالب کاغذی و پی. دی. اف و الکترونیکی و مقایسه رفتارهای مطالعه‌گران و میزان مطالعه در شبکه‌های اجتماعی مانند فیس بوک، توئیتر را مورد بررسی قرار دهند.

References

- Abbasi, H., & Susan, H. (2003). Collaboration between educational and public libraries in order to increase the pleasure of reading. *Payam Library*, 5(16), 12-16. (In Persian)
- Abdul Karim, N., & Hasan, A. (2007). Reading habits and attitude in the digital age: Analysis of gender and academic program differences in Malaysia. *The Electronic Library*, 25(3), 285-298. (In Persian)
- Adkins, D., & Bossaller, J.E. (2007). Fiction access points across computer-mediated book information sources: A comparison of online Bookstores, reader advisory Databases, and public library Catalogs. *Library & Information Science Research*, 29(3), 354-368.
- Amani, Gh. (2000). Effective ways to attract audiences to Iranian public libraries. Delphi study. *Library and Information Science Research Journal*, 6(2), 226-206. (In Persian)
- Amani, Gh. (2000). The relationship between childhood-adolescence study and adulthood study. *Library Quarterly*, 3(4), 15-21.
- Amani, G. (1999). The importance of books and libraries and the impact of studying on the evolution of society from the perspective of Islam and the Qur'an. *Payam Library*, 7(4), 9-1. (In Persian)
- Amani, Gh. (1998). Studying the current situation in ardabil province's school libraries and students' tendency to study non-textbooks. *Payam Library*, 9(4), 11-18. (In Persian)
- Brown, W. (1998). In Spirituality Study. Translation. Hossein, Shokouhian. *Payam Library*, 5(1& 2), 67-68.
- Danaee Moghadam, D., Khosravi, F., & Andafshar, E. (2013). Promotion of study habit. *National Journal of Library and Information Organization Studies*, 9(5), 32-38. (In Persian)
- Davar Panah, M. (2014). Investigating the role of primary school libraries in strengthening education and creating study habits. *Payam Library*, 6(2), 14-20. (In Persian)
- Edem, M., & Ofre, E. (2010). Reading and internet use activities of undergraduate students of the University of Calabar, Calabar, Nigeria. *African Journal of Library, Archives and Information Science*, 2(1), 71-51.
- Fadaei Araghi, Gh. (1992). A New Activity to Support Books and Reading. *Payam Library*, 1(4), 21-28. (In Persian)
- Fakhartabsi, M. (2017). Factors affecting the desire to return children and adolescents to the library from the perspective of children and adolescents in public libraries in Mashhad. *Library and Information Science Research Journal*, 2(4), 11-21. (In Persian)
- Ghaffari, S. (2009). Management and Marketing of Public Libraries. *Payam Library*, 1(3), 9-19. (In Persian)
- Gharibi, R. (2000). The Role of Books and Libraries in Education. *Payam Library*, 7(3), 20-27. (In Persian)
- Ghayuri, Z., & Hassanzadeh, M. (2016). Survey of study at academic library. *Research on Information Science and Public Libraries*, 23(3), 87-81. (In Persian)
- Hafezian, R. (2002). Kazem Books and Libraries in the Computer Age with Books or By Machine. *Payam Library*, 8(2), 18-26. (In Persian)
- Hnamte, L. (2006). Public Library in the Development of Mizo Society: A Case Study of Aizawl District Library. *Library and Information Science*, Mizoram University, India, 3(5), 56-58.
- Huysmans, F., Hillebrink, C. (2008). The future of the dutch public library. *Ten years On, SCP: The Hague, Netherland*, 3(3), 65-78.
- Iran Public Libraries Institution. (2011). Vision document of Iranian public libraries on the horizon, *Tehran: Publications Institute*, 3 edition.
- Fadaei, Gh. (1993). A new activity to support books and reading. *Library Message*, 3(1), 53-55. (In Persian)

- keshavarzi, M., Motallebi, D., & Mohammad, E. (2017). The relationship between the use of public libraries and lifestyle changes of users studied in libraries of Tehran Municipality Cultural and Artistic Organization. *Library and Information Science Research Journal*, 7(2), 5-22. (In Persian)
- Khanifar, M. (2015). Strategies for promoting the culture of reading in schools. *University libraries*, 6(3), 45-48. (In Persian)
- Lester, D. (1995). *Writing reseatch papers: A complete Quide*, 17th ed. New york: Harper Collins College Pub.
- MirHosseini, Z. (2011). Public Libraries and Economic Development. *Payam Library*, 7(1), 69-72. (In Persian)
- MirHosseini, Z. (2011). The Role of Public Libraries in The Development of Reading Culture. *Payam-e-Library*, 4(1 & 2), 22-27. (In Persian)
- Moghaddam, Jafari, M. H. (2009). Studying the Educational and Social Aspects of Study. *Payam-e-Library*, 5(4,3), 47-48. (In Persian)
- Mohammadi, M., Falsafin, S., & Khoydaki, S. (2018). Library and Information Science *Research Journal*, 8(1), 159-177. (In Persian)
- Mohammadi, M., Anami, T., & Andkhaleghi, N. (2017). Qualitative assessment of websites of Iranian online bookstores, *Library and Information Science Research Journal*, 7(2), 251-272. (In Persian).
- Mohammadpour, L., & Hariri, N. (2017). Qualitative study of readers' viewpoints about a storybook suitable for a case study of the Central Library of Ardabil Province, *Library and Information Science Research Journal*, 7(2), 189-20. (In Persian)
- Morovvati, S., & HassanVandi, M. (2014). A Useful and Effective Study from the Perspective of Verses and Hadiths, *Journal of National Studies in Library and Information Organization*, 25(3), 23-11. (In Persian)
- Saeedi, Z. (2018). Relationship to study orientation. *Library Message*, 4(4), 62-78. (In persian)
- Samanian, M. H. (1994). Examining the habits of reading habits. *library studies*, 3(2), 65-68. (In persian)
- Samanids, M. (1999). Sociology of Study in Iran, *Payam Library*, 4(18), 10-18.
- Shakouei, A. (2000). Survey on the study among student and teachers at shahed school, *Payam Library*, 8(2), 6-12. (In Persian)
- Styger, R. C. (1992). Ways to encourage reading. Tehran: Secretariat of the Board of Trustees of Public Libraries of Iran.